

uitgave van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

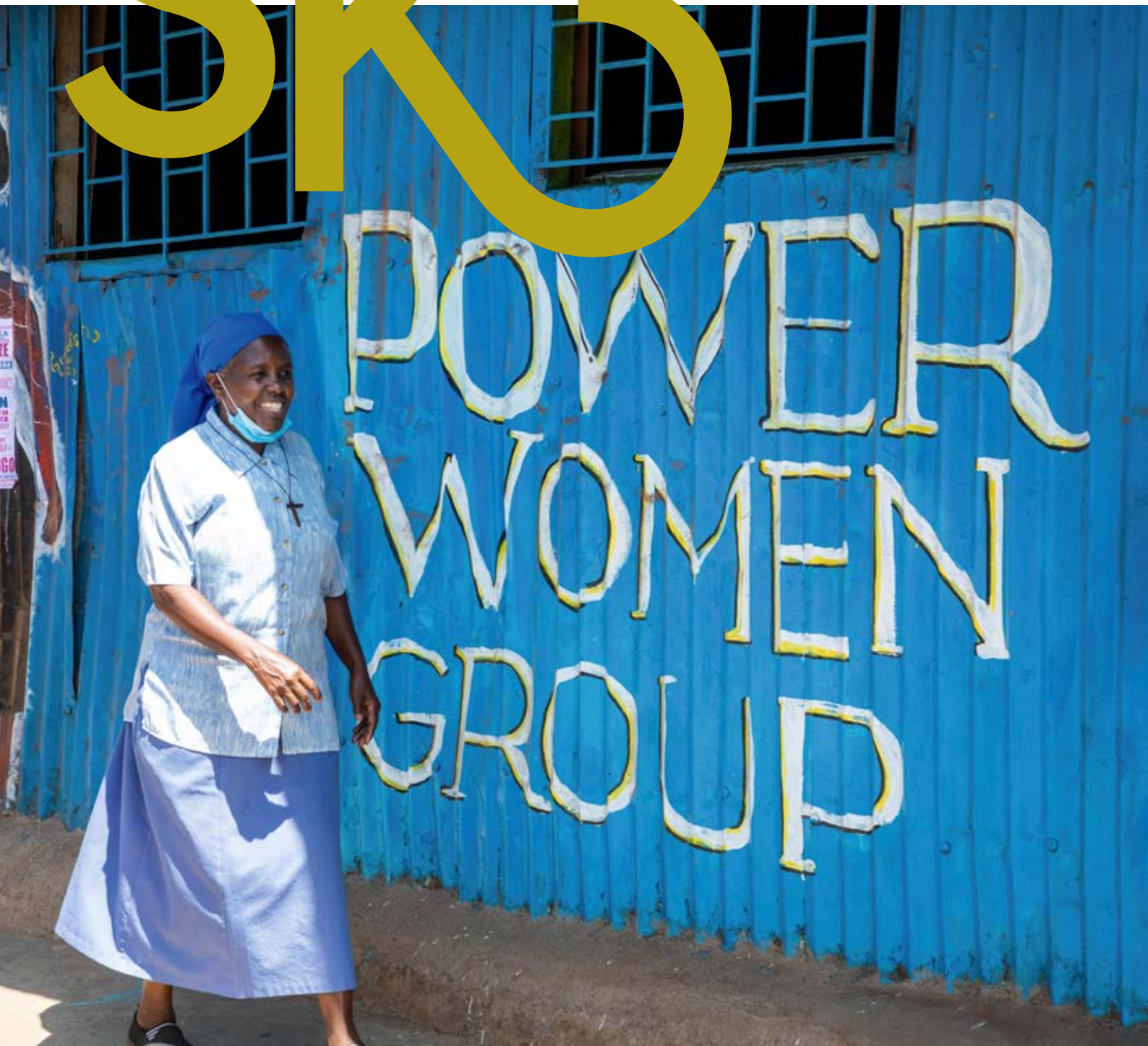
OKTOBER

2022

5

SAMENKERK

SKD

Vrouw en kerk

4

Soep maken

27

WJD 2023

36

uitgave van het bisdom Haarlem-Amsterdam

OKTOBER
2022
5

SAMENKERK

SK

Foto voorzijde: Hartmut Schwarzbach

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 5 • Jaargang 47
De volgende uitgave verschijnt op 15 december 2022.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Carolien Hoogenboom, Petra Vermeer (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Anneke van Assema, Anneke Donkers, Leo Fijen, Ingrid Henkemans, mgr. Karel Kasteel, Ada Kok, Corine van der Loos, Jos Martens, Marcel Poorthuis, Vera Schneijderberg, Monica Wildeboer-van Rossum.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 33,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 39,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Petra Vermeer (redactiesecretariaat)
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

Vrouw en Kerk

In deze editie van *SamenKerk* veel over vrouwen in de Bijbel (pag. 30), in de Kerk (pag. 4), in het Vaticaan (pag. 8) en in het leven van Jezus (pag. 14).

De een helpt parochianen met naar de kerk gaan, de ander verkoopt rozenkransen.

Vrijwilligers

10

We vieren eucharistie

24

...en daarom beginnen we met een schone lei.

Samen soep smaken

27

WJD 2023

36

Caritas is hart hebben voor elkaar. Ga samen soep maken. Heel makkelijk, smakelijk en besparend.

Volgend jaar zijn de Wereldjongerendagen in Lissabon. Deze maand gaat het WJD-kruis door ons bisdom en het WJD'23-lied kan al worden ingestudeerd.

“Het waren vijfduizend mannen, die van de broden gegeten hadden” is de laatste zin bij een van de bekende Bijbelverhalen over de broodvermenigvuldiging. Marcus (Mc. 6,44) noteerde dit aantal aanwezigen, maar ook Lucas (Lc. 9,14). Waren daar geen vrouwen bij? En kinderen? Vast en zeker. Matteüs telde er ook vijfduizend, maar “vrouwen en kinderen [waren] niet meegerekend” (Mt. 14,21).

Bij Jezus telden vrouwen en kinderen duidelijk wel mee. En ook in de Vroege Kerk speelden zij een belangrijke rol. Net als nu in onze parochies van vandaag. Kijk maar om je heen op zondag in de kerk (liever niet tijdens de preek natuurlijk...). Of onder de vrijwilligers van de parochie. Vrouwen, mannen en kinderen, samen zijn we Kerk.

Veel leesplezier met *SamenKerk!*

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

En verder

- 4 Wat ik u zeggen wil
- 6 Kort nieuws
- 10 Wat ik doe
- 12 Missio: burens helpen elkaar
- 14 Catechese: De vrouwen van Jezus
- 17 Missionaire parochie: snoeien en bloeien
- 18 Parels uit de schattengrot
- 20 Inspiratie
- 23 Leo Fijen
- 28 Geboekt
- 29 Puzzel
- 32 Op weg naar een Missionaire Kerk
- 35 Uit de kunst: Dierendag in de kathedraal
- 38 Personalia
- 39 Agenda

In de gesprekken rond het synodaal proces dit voorjaar kwamen vaak vragen en opmerkingen over de positie van vrouwen in de Kerk naar voren en de wens dat de Kerk aan vrouwen meer verantwoordelijkheid zou geven. In ons bisdom zijn ook na afsluiting van de diocesane fase van dit synodaal proces vrouwen samen gekomen om daarover verder te spreken. En paus Franciscus heeft kort geleden tamelijk revolutionaire stappen gezet.

“H

et uur is gekomen”

Aan het einde van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) had paus Paulus VI een speciale boodschap voor

de vrouwen: “Het uur komt, het uur is gekomen, dat de roeping van de vrouw zich in volheid gaat ontplooiën”. Deze heilige paus dacht daarbij op de eerste plaats aan de roeping van vrouwen in de samenleving, maar niet alleen daar. Hij begon er ook mee heilige vrouwen tot kerklerares uit te roepen.

Gelijke waardigheid

Paus Johannes Paulus II had daarna veel aandacht voor het thema en schreef er verschillende teksten over, waaronder de Apostolische brief *Mulieris dignitatem* (van 15 augustus 1988), waarin hij de ongelijkheid van man en vrouw een scheefgroei noemde, een gevolg van de erfzonde: dat de man gaat ‘overheersen’ is een vloek van de erfzonde (Gen. 3, 16). Het scheppingsverhaal laat daarentegen juist de gelijke waardigheid van man en vrouw zien: “God schiep de mens als zijn beeld..., man en vrouw schiep Hij hen” (Gen. 1, 27). Samen zijn man en vrouw dus beeld en gelijkenis van God: zij vullen elkaar aan.

Geen man of vrouw

Zo heeft God het dus bedoeld en zo moest het weer worden. Om de versterking door de erfzonde te herstellen zal een vrouw God ter wereld brengen: Jezus Christus heeft de menselijke natuur aangenomen uit Maria, de moeder van God. En het is weer een vrouw – Maria Magdalena – die als eerste de boodschap aan de apostelen zal brengen als Jezus uit de doden is opgestaan (Joh. 20, 17-18). Het gaat hier om de allerbelangrijkste boodschap. De ongelijkheid die de erfzonde heeft gebracht, is opgeheven met de verlossing door Jezus

Christus, zo laat Paulus ons weten: “Er is geen Jood meer of Griek, geen slaaf of vrije, geen man of vrouw: allen zijt gij één in Christus Jezus” (Gal. 3, 28).

Een cultuurshock

Toen de christelijke boodschap met de Germaanse cultuur in aanraking kwam, werd dat een cultuurshock. Germanen zagen het huwelijk als een contract tussen de man en de stam of familie van de vrouw. Maar daarmee werd een vrouw bijna als een object, een voorwerp gezien. In de boodschap van de Kerk werd toen bij een huwelijk het jawoord heel belangrijk: als de vrouw geen ‘ja’ zegt, niet echt wil, komt het huwelijk niet tot stand.

Invloedrijke abdisen

Later in de Middeleeuwen kregen vrouwen belangrijke posities binnen de Kerk: Abdisen heersten over grote gebieden en regelden daar de zielzorg en waren verantwoordelijk voor een uitgebreide kloostereconomie. Zo stonden grote gebieden in Holland en Zeeland onder het gezag van de abdisen van Rijnsburg en Leeuwenhorst. Er waren zelfs abdisen met mijter en staf, die een paar hulpbisschoppen onder zich hadden om de sacramenten te bedienen!

Foto: Hernán Azócar

Q&A over vrouwen en de Kerk

Medio oktober op Kathedraal-TV (www.kathedraaltv.nl) een Q&A met mgr. Jan Hendriks over de rol van vrouwen in de Kerk aan de hand van vragen van een groep vrouwen, die in ons bisdom actief is. Hoe kunnen de vele talenten van vrouwen binnen ons bisdom op verschillende niveau's worden ingezet ter ondersteuning van de pastores, parochianen en parochies?

geopend voor vrouwen. Dit zijn de aanstellingen (vroeger 'lagere wijdingen' genoemd) die door priester- en diakenkandidaten worden ontvangen tijdens hun vorming. De bisschoppenconferentie moet nadere regelingen vaststellen met voorwaarden en een vormingstraject, zodat naast mannen ook vrouwen zo'n aanstelling kunnen ontvangen.

En het priesterschap?

Dit betekent overigens niet dat vrouwen ook priester zullen worden. Waarom niet? Dat is niet omdat vrouwen Jezus Christus niet kunnen vertegenwoordigen. We stellen alle-

maal Jezus Christus op een bepaalde manier tegenwoordig door ons doopsel en vormsel. Door de sacramenten leeft de Heer in ons. Dat is de betekenis van een sacrament: Christus is er werkelijk tegenwoordig en handelt. In ieder sacrament is Hij op een speciale manier tegenwoordig, op een manier die bij dat sacrament hoort. Als een priester de Mis viert, doet hij dat als andere Christus, bruidegom van zijn bruid, de Kerk. De consecratiewoorden in de Mis zijn eigenlijk een soort trouwbelofte van Jezus, de bruidegom aan zijn bruid, de Kerk: dit is mijn lichaam, dit is mijn bloed, gegeven voor U in een nieuw en altijddurend verbond. De eucharistie wordt daarom ook wel een 'bruiloftsmaal' genoemd. De katholieke Kerk heeft zich altijd verplicht gevoeld te respecteren, dat Jezus bij het Laatste Avondmaal de opdracht aan mannen heeft gegeven om dat bruiloftsmaal tot zijn gedachtenis te herhalen.

Eén lichaam...

Maar we zijn samen Kerk. Alle taken die binnen de Kerk worden gedaan, zijn belangrijk. We willen niet vergeten dat we tezamen één Lichaam vormen, zoals vooral de apostel Paulus zo vaak onderstreept (bijv. 1 Kor. 10,17 of 12,12-27). Ieder deel van dat lichaam heeft z'n betekenis. Het gaat om de goede samenwerking, elkaar aanvullen, om eenvoud en dienstbaarheid. En binnen de gemeenschap van de Kerk verrichten we onze taken vanuit geloof en vertrouwen. Ook het gewijde ambt is een dienst binnen de Kerk. Niet alleen wijding telt, in Gods ogen telt toewijding nog méér! ■

Bisschop Johannes Hendriks

Slotkloosters en actieve congregaties

Daarna kwam er een tijd dat vrouwen meer in slotkloosters verbleven en vrijwel niet naar buiten kwamen. Daarbij speelde een rol dat men grensoverschrijdend gedrag wilde voorkomen. Nog steeds zijn er vrouwen die kiezen voor een contemplatief leven in een slotklooster. Gelukkig maar, want hun gebed en offer zijn heel belangrijk. Maar vooral sinds de negentiende eeuw zijn er weer vele actieve congregaties van zusters, die onder meer scholen, ziekenhuizen, internaten en bejaardenhuizen in beheer hebben of hadden of in de missie werk(t)en.

Paus Franciscus en de rol van vrouwen

Ook nu wordt in de Kerk gekeken naar de verantwoordelijkheden, die vrouwen kunnen dragen. Paus Franciscus heeft vrouwen benoemd in allerlei hoge posities binnen de Romeinse Curie. Elders in deze *SamenKerk* leest U er meer over.

Catechist

In 2021 heeft paus Franciscus het dienstwerk van catechist voor de hele Kerk ingesteld voor vrouwen en mannen. In ons bisdom is dat al sinds 2004 het geval. Ook heeft de paus de aanstellingen tot lector en acoliet

Kijk op kathedraal-TV naar een gesproken versie van deze 'Wat ik u zeggen wil'.

Familiezondag voor gezinnen

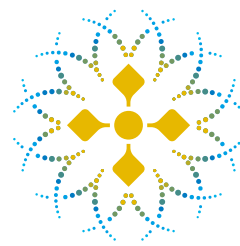
De familiezondag wil de parochiële zondag meer toegankelijk en aantrekkelijk maken voor gezinnen. Het samen vieren van de H. Mis staat centraal. Voor of na de viering wordt catechese aangeboden voor diverse leeftijdsgroepen. Er is volop tijd om elkaar te ontmoeten of samen te spelen. Er wordt afgesloten met een maaltijd en een gebedsmoment.

- Heiligdom Heiloo (om 12.30 uur): 23 oktober en 27 november
- Haarlem (om 9.30 uur): 30 oktober en 27 november
- Schagen (om 15.30 uur): 20 november 2022, 15 januari, 19 maart en 25 juni 2023
- Uithoorn (om 11.00 uur): 9 en 30 oktober, 27 november 2022, 15 januari, 12 februari, 12 maart en 2 april 2023

Scan de QR-code en blader naar pagina 14. Of mail naar Marleen van Kreij-Warnaar (mvankreij@bisdomhaarlem-amsterdam.nl).

Roepingenweek 2022

Grootseminarie St. Willibrord
Bisdom Haarlem-Amsterdam

'Volg je roeping' is het thema van de landelijke Roepingenweek (6-12 november).

Of het nu voor het priesterschap is, of het permanente diaconaat, een kloosterleven of het huwelijk, in deze week kun je via open dagen je licht opsteken. De week wordt afgesloten met een vesperviering en ontmoeting op zaterdag 12 november om 15.30 uur in de Sint-Bavokathedraal in Haarlem. Info: www.willibrordseminarie.nl/roepingenweek

Zouavenmuseum

Het Nederlands Zouavenmuseum in Oudembosch viert zijn 75-jarig jubileum. Zouaven waren vrijwilligers, die in de jaren 1861 en 1870 in dienst van de pauselijke staat vochten tegen de Italiaanse nationalisten. Zo'n drieduizend mannen uit Nederland, waaronder velen uit West-Friesland, maakten deel uit van dit leger, herkenbaar aan hun uniform met pofbroek. Info: www.zouavenmuseum.nl

Meer lezen over de (West-Friese) Zouaven? Scan de QR-code en blader naar pagina 12.

Orgelconcerten Hoorn

Tijdens een wandelconcert op zondagmiddag 17 oktober van de Koepelkerk (Grote Noord, Hoorn) naar de Oosterkerk zullen twee nieuwe composities voor het eerst te horen zijn: het *Te Deum for organ bariton and viola* van Wietse Stuurman en de *Fantasia sopra te Deum* voor orgel-solo van Wouter van Belle. Beide werken zijn gebaseerd op de liturgische hymne Te Deum. Aanvang om 15.30 uur en gratis toegang (deurcollecte na afloop). Info: www.orgelconcerten-hoorn.nl

Kathedraal-TV: Kathedrale Kunst

De kathedrale basiliek Sint Bavo in Haarlem staat bol van kunst. In de serie 'Kathedrale Kunst' op Kathedraal-TV gaat erfgoedexpert van het Museum Catharijneconvent Anique de Kruif in op de bijzonderheden van kathedralen en zoomt de rondleiders van onze kathedraal in op de kunstobjecten in deze kerk.

Cursussen 'Rond de waterput'

'Rond de waterput' biedt, gesteund door de gezamenlijke kerken van Heiloo en omstreken, cursussen, lezingen, concerten en dergelijke als inspiratie en geloofsverdieping. Het najaarsprogramma is gestart en in december aanstaande wordt het voorjaarsprogramma 2023 bekend. Info: www.ronddewaterput.nl | wilibrorduskerk@rk-bronvanlevend-water.nl | 072-5330906

Vieringen in andere talen

Speciaal voor expats, toeristen of wie geïnteresseerd is, geeft de website van het bisdom een overzicht van (eucharistie)vieringen in ons bisdom in diverse talen van over de hele wereld. We kennen in ons bisdom diverse geloofsgemeenschappen voor niet-Nederlandstalige vieringen. Info: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/internationaal

Caritasweekend 12-13 november 2022

Paus Franciscus nodigt vanwege de Werelddag van de Armen op 13 november uit tot meer solidariteit en verantwoordelijkheid voor de armen in de samenleving. We moeten allemaal ons geloof in praktijk brengen door persoonlijke betrokkenheid. Franciscus: "De Werelddag dit jaar komt als een gezonde uitdaging, die ons helpt na te denken over onze levensstijl en over de vele vormen van armoede overal om ons heen." De armoede neemt toe, onder andere door de pandemie, de oorlog in Oekraïne en enorme prijsstijgingen van energie en voedsel.

Scan de QR-code voor de boodschap van paus Franciscus vanwege de Werelddag van de Armen.

Daklozenrestaurant vaker open

De Franciscustafel van Sant'Egidio in Amsterdam is tweemaal per week geopend. Het is op dinsdag en zaterdag van 18.00-19.00 uur een gastvrije plek voor dak- en thuislozen en mensen met psychische problematiek voor een gratis maaltijd. De Franciscustafel is naast de Mozes- en-Aäronkerk in Amsterdam (ingang Jodenbreestraat, tegenover de AH).

Paus Franciscus benoemt vrouwen in het Vaticaan

Met regelmaat vraagt paus Franciscus aandacht voor vrouwen in de Kerk. Hij riep op tot meer vrouwelijke theologen en een verdieping van de theologie van de vrouw en hij heeft recentelijk diverse vrouwen benoemd op topposities in het Vaticaan. Mgr. Karel Kasteel werkt meer dan vijftig jaar voor de Curie in Rome en schrijft op verzoek van *SamenKerk* over deze ontwikkelingen.

Vrouwen hebben in het christendom altijd een grote rol gespeeld. Wij denken daarbij aan de Moeder van Jezus en aan de heilige Maria Magdalena, 'de apostel der apostelen', en aan de grote middeleeuwse en moderne vrouwen, zoals de drie beschermheiligen van Europa: de heilige Birgitta, Sint Catherina van Siëna, beiden zeer actief bij de pausen, en de heilige Edith Stein. Het is tevens bekend dat er onder onze grote geloofsverkondigers reeds in de tijd van Sint Willibrord verschillende vrouwen actief waren.

Sinds het tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) is de benoeming van vrouwen in verantwoordelijke posities in het bestuur van de Kerk in een stroomversnelling gekomen. Zo werd de Australische Rosemary Goldie al jaren geleden benoemd tot ondersecretaris van de pauselijke Lekenraad.

Paus Franciscus heeft sinds zijn verkiezing in 2013 een steeds groter aantal vrouwen benoemd in leidende functies, zowel in de Romeinse Curie als in de Staat Vaticaanstad, waar de op een na de hoogste functie wordt bekleed door zuster Raffaella Petrini, terwijl Barbara Jatta hoofd is van de Vaticaanse Musea. Zij is de eerste vrouw aan het hoofd van een van de voornaamste vijf musea ter wereld. Afgelopen zomer zijn drie vrouwen benoemd in het pauselijk dicasterie, dat de bisschopsbenoemingen voorbereidt. Ondersecretaris voor de betrekkingen met de Staten is mevrouw Francesca Di Giovanni. Er zijn reeds drie vrouwen benoemd als ondersecretaris bij het Dicasterie voor het Godgewijde leven. Ook krijgen steeds meer vrouwen – leken en religieuzen – hogere functies in andere 'ministeries' van de Heilige Stoel.

Opvallend is verder dat bij de algemene audiënties op de woensdagmorgen de priesters, die voorheen

Het is een volgende stap in een langere ontwikkeling, het is echter paus Franciscus, die er een flinke vaart in heeft gebracht

de vertalingen van de pauselijke woorden voorlezen, vervangen zijn door leken, en daarbij vooral vrouwen. En, dit voorjaar met Pinksteren, werd de nieuwe apostolische constitutie *Praedicate evangelium* van kracht voor de organisatie van de Romeinse Curie. Zo worden departementen voortaan discasterie genoemd en kunnen volgens de nieuwe regeling ook leken gelovigen, zowel mannen als vrouwen, in de (hoogste) leidinggevende functies worden benoemd.

Het lijkt een hele revolutie maar het is eerder een volgende stap in een langere ontwikkeling, die al jaren gaande is binnen het Vaticaan. Onder eerdere pausen waren vrouwen ook in diverse functies werkzaam, niet alleen als secretaresses maar ook in inhoudelijke functies. In mijn tijd als secretaris van Cor Unum (1997-2010) werkten bij die pauselijke raad meer vrouwen dan mannen. Het is echter paus Franciscus, die er een flinke vaart in heeft gebracht door een aantal

benoemingen in leidinggevende functies binnen de organisatie van Vaticaanstad als stadstaat en binnen de Kerk als wereldwijd instituut. ■

Karel Kasteel

Mgr. Karel Kasteel (88) was voor de Romeinse Curie werkzaam voor de Pauselijke Aalmoezenier (die de armen en behoeftigen bijstaat), ondersecretaris van het missiedepartement Propaganda Fide en als secretaris van de pauselijke raad Cor Unum (voor ontwikkelingsamenwerking en naastenliefde). Hij was tevens deken van de Apostolische Kamer en consultant bij diverse pauselijke departementen. Hij is momenteel pauselijk commissaris.

Elke parochie draait op vrijwilligers. Deze toegewijde groep mensen zet zich vele uren in voor het reilen en zeilen van de geloofsgemeenschap. In zeer diverse taken: van koster tot lector, van communicatiegroep tot parochiebestuurder. **SamenKerk reist door het bisdom en vraagt: wat is uw taak in de parochie?**

Anneke Donkers
Eric van Teijlingen

Wat ik DOE...

Dat is dan 12,50

“**D**at is dan twaalf euro vijftig. Alstublieft, veel plezier ervan,” zegt Nelly Vossen, terwijl ze de klant haar gekochte kaarsen overhandigt. Ze is een van de twintig vrijwilligers, die 't Oesdom in het heiligdom van Onze Lieve Vrouw ter Nood draaiende houden. 't Oesdom is het hele jaar elke dag geopend voor een kopje koffie of thee, stukje taart of kommetje soep, en waar devotionalia, kaarsen, boeken, rozenkransen, medailles en andere religieuze geschenken verkrijgbaar zijn. Het is een plek in het mooie park, die steeds meer pelgrims en bezoekers weten te vinden. Naast de winkel biedt 't Oesdom sanitaire voorzieningen, een zomers terras, oplaadpunten voor elektrische fietsen en een speeltuintje voor kinderen. De naam 'Oesdom' gaat terug op de naam in de Middeleeuwen voor dit zuidelijke gedeelte van het huidige Heiloo. Vossen: “Naast de verkoop en de catering maak ik graag een praatje met de mensen. Dat is ook wat de mensen fijn vinden. Daarbij komt

Van chauffeur naar passagier

Wil Idskes begint direct vol enthousiasme te vertellen over de vrijwilligerstaak, die zij tweeëntwintig jaar met veel plezier heeft vervuld. Al die jaren heeft zij voor tientallen passagiers en zo'n dertig chauffeurs roosters gemaakt en hiermee de chauffeursdiensten voor de parochianen van de Titus-Brandsmakerk in Amstelveen gecoördineerd. Idskes: “Chauffeurs halen passagiers thuis op met de auto en ze gaan samen naar de kerk. Na afloop brengt de chauffeur de passagier weer naar huis. Een gewaardeerde service kan ik wel zeggen. Iedere week hielpen parochianen elkaar op deze manier. In het voorjaar van 2020 kwam alles door de coronapandemie stil te liggen. Het was voor mij ook een natuurlijk moment om mijn vrijwilligerstaak neer te leggen.” Hoe bent u begonnen? “Ik ben op verzoek toentertijd met deze taak gestart. Ik was bekend met en in de parochie en dat scheelde al heel veel. Ik ben gewoon maar begonnen met briefjes onder de ruitenwissers van de auto's te stoppen bij vieringen en bijeenkomsten. En ik heb veel gepraat, gevraagd en gesmeekt. Uiteindelijk kon ik in driemaandelijks roos-

**Dekanaat Meerlanden
Parochie Amstelland
Locatie H. Titus Brandsma
Amstelveen
Ank Jonker
Wil Idskes (91)
Chauffeursdienst voor
parochianen**

Foto: Eric van Teijlingen

Foto: Anneke Donkers

ters de passagiers en chauffeurs koppelen. Iedereen wist dan ruim op tijd wie, wat en waar. De passagiers hadden één verplichting: op vrijdag aan de chauffeur laten weten of ze wel of niet opgehaald moesten worden. We hadden – en hebben – een leuke ploeg. We vierden ook samen de chauffeursdienstjubilea, want feestjes zijn ook belangrijk net als een bedankje

voor ieders inzet. Ik heb ook zelf parochianen op zondag van en naar de kerk gereden, maar ik ben inmiddels van chauffeur passagier geworden.”
 “De coronapandemie is een onderbreking geweest”, gaat Ank Jonker verder: “Nu is het lastig om het weer op te starten”. Jonker heeft deze vrijwilligerstaak van Idskes tijdelijk overgenomen. “Veel passagiers zijn inmiddels overleden of komen vanwege ouderdom niet meer naar de kerk. Ze zijn daarnaast ook gewend geraakt aan de livestream van onze parochie of eucharistievieringen op de televisie. Wel hebben we een aantal keren mensen opgehaald voor speciale vieringen, zoals bij de heiligverklaring van Titus Brandsma in mei of voor de ouderenmiddagen. Aan de andere kant zijn er parochianen in andere delen van Amstelveen, die interesse hebben voor onze service, maar we hebben daar geen chauffeurs wonen. Het zou mooi zijn als we mensen aan elkaar kunnen koppelen zodat vooral ouderen op de zondag naar de kerk kunnen gaan.” U wilt dus een oproepje doen, ‘chauffeurs gezocht?’? Jonker (met een glimlach): “Nou, ja, dat zou mooi zijn! En passagiers zijn ook welkom. We informeren de parochianen via ons parochieblad, de mededelingen na de viering maar mond-tot-mondreclame werkt het beste. Er is geen rooster meer. We verbinden passagier en chauffeur aan elkaar. Zij maken onderling hun afspraken. Het blijft een dankbare vrijwilligerstaak als je iets kunt betekenen voor je medeparochianen.” ■

alles aan bod: ons mooie heiligdom, mensen vragen iets over het geloof of vertellen wat hen zo bezighoudt. Een beetje aandacht is net zo belangrijk als de verkoop. En dat is ook het fijnste van dit vrijwilligerswerk. Je spreekt heel veel verschillende mensen, van echte pelgrims, die met een reden naar Onze Lieve Vrouw zijn gekomen, tot aan toevallige bezoekers, die van het mooie park en de rust en stilte genieten. En zo is het

ook in de winkel. Sommigen komen bewust voor iets, een boek bijvoorbeeld, terwijl anderen een beetje rondkijken en dan toch iets zien wat ze kopen. Soms

Heiligdom O.L.V. ter Nood
‘t Oesdom
Nelly Vossen (68)
Medewerker ‘t Oesdom

is het hier behoorlijk druk, dan schiet het praatje er natuurlijk bij in.” Als klein meisje altijd al winkeltje gespeeld? (Lachend) “Nee, maar vlak bij ons huis was er zo’n klein en knus snoepwinkeltje, waar alle snoep nog in glazen potten zat. ‘t Leek me wel leuk om dat later te gaan doen. Het snoepwinkeltje is er niet van gekomen maar ruim tien jaar geleden dacht ik: wat ga ik doen na mijn pensionering als huishoudster van de pastorie in

Bergen. Toen zag ik een folder liggen in de Genadekapel, waar deze vacature in stond. Dat leek mij wel wat. En sindsdien ben ik hier één dag per week, een vaste dag. Daarnaast val ik in voor collega’s, als dat nodig is, en ik ben er ook tijdens de eerste-zaterdagbedevaart (de maandelijkse bedevaart voor priesterroepingen – red.). We openen om half elf en op zondag om half twaalf, maar wij zijn als medewerkers natuurlijk eerder aanwezig. Lichten aan, koffiezetten en de toiletten controleren of ze schoon zijn. In het weekend maken we ook soep voor de mensen. In de loop van de dag helpen we niet alleen de bezoekers, maar komen ook bestellingen binnen en vullen we aan waar nodig. Om half vijf ‘s middags sluiten we en ruimen we op. Het is meer werk dan alleen rozenkransen verkopen! Ik ben hier graag en het geeft me voldoening en zin. Maar nu moet ik verder... want je ziet het: het loopt hier af en aan. U wilt twee koffie en twee ijsjes voor de kinderen en deze rozenkransen. Dat is dan twaalf vijftig.” ■

Buren helpen elkaar

Kibera: de grootste sloppenwijk van Nairobi. Naar schatting een half miljoen mensen woont hier dicht opeen gepakt. Ellende en uitzichtloosheid. Maar er is ook een andere kant: saamhorigheid, elkaar helpen waar het nodig is. Voor Linet Mboya is het haar thuis.

Moeder van velen

Linet Mboya is een alleenstaande moeder van drie kinderen. Naast de zorg voor haar eigen kinderen heeft Linet ook de zorg op zich genomen van zes straatkinderen. Dat begon ooit met een dertienjarige jongen die haar naar huis volgde en niet meer weg wilde gaan. Linet leeft van losse baantjes, zoals poetsvrouw, wasvrouw, receptioniste. Elke dag ziet ze kinderen aan de rand van de straat. Velen zijn blootsvoets en hebben al dagen niet gegeten. Linet: "Ik vraag me altijd af wat er van de kinderen terecht zou komen, als ik hen met het weinige dat ik heb, niet kan helpen."

Vriendschappen

Linet is een goede vriendin van zuster Mary Wambui, die met haar medezusters ook in Kibera woont. Zuster Mary Wambui bezoekt, wanneer ze maar tijd heeft de mensen in haar wijk. Ze noemt het "befriending people", vriendschappen sluiten. Zuster Mary heeft inmiddels een groot netwerk opgebouwd van mensen en organisaties met wie ze samen werkt. Zoals met pastoor Firmin Koffi die de gemeenschap van de Yarumal-missionarissen in Kibera leidt. Beiden zijn te zien op de poster van Missio.

Fotografie: Hartmut Schwarzbach

Missiezondag 23 oktober

Met als thema 'Jullie zullen mijn getuigen zijn' (Handelingen 1,8) laat de actie van Missio in de Wereldmissiemaand oktober zien, hoe christenen in de armste wijken van Nairobi nieuwe wegen vinden hun geloof te beleven en hun leven vormgeven met inspiratie en moed. De kerk met haar goed georganiseerde netwerk ondersteunt hen daarbij. De helft van de in totaal ongeveer 2500 bisdommen wereldwijd bevindt zich in regio's die tot de allerarmsten behoren. Kerkelijk pastoraal werk is hier alleen mogelijk dankzij de solidariteit van de katholieken. Met uw bijdrage voor de Wereldmissiemaand versterkt u een wereldwijd netwerk dat effectieve en duurzame hulp mogelijk maakt waar ze het hardste nodig is. De collecte in de parochies vindt plaats op Missiezondag 23 oktober.

Meer informatie over Kibera en specifieke projecten:
www.missio.nl

missio

Missio ondersteunt het pastorale werk van zuster Mary, pastoor Firmin en al die anderen in Kibera, Nairobi. Help mee!

Handelingen 1,8

missio

‘Jullie zullen mijn getuigen zijn’

**WERELD
MISSIE
MAAND**

oktober 2022

**Geef voor
Kibera**

Algemeen Nut
Beogende Instelling
ANBI

Rekeningnummer
NL65 INGB 0000 0015 66

missio.nl

Met regelmaat vraagt paus Franciscus aandacht voor vrouwen in de Kerk. Vrouwen zijn belangrijk, want bijvoorbeeld volop betrokken bij de geloofsoverdracht. Thuis in het gezin of in de parochies. Werkgroepen voor eerste Communie en Vormsel bestaan vaak uitsluitend uit vrouwen. Maar wie zijn de vrouwen van Jezus? Dat wil zeggen, wie zijn de vrouwen in het leven van Jezus? De lezer (m/v) zij vooraf gewaarschuwd: in het begin van dit artikel niet boos worden maar doorlezen...

Bij de verkondiging van het Rijk van God laat Jezus zien dat dit Rijk allereerst bestemd is voor de armen, de marginalen, de uitgestotenen van de samenleving. Zij die niks hebben, zijn (als eersten) geroepen voor Gods Rijk. Veel van de armen in Jezus' tijd zijn vrouwen. Zonder de bescherming van een man zijn vrouwen overgelaten aan het lot en de willekeur van de mensen (de mannen dus). Hoe verhoudt Jezus zich tot vrouwen? Er zijn gewaardeerde vriendinnen als Maria van Magdala, de twee zussen uit Betanië, Marta en Maria, op wie Hij zeer gesteld was, en meerdere vrouwen die Hem volgden, zoals Salome en anderen. En in wat Hij zegt, spreekt Hij alle mensen aan, mannen én vrouwen.

Vrouw ondergeschikt

In een patriarchale samenleving als die van Israël tweeduizend jaar geleden, is de rol van de vrouw anders dan die bij ons. Vrouwen stonden zwak, hadden de bescherming nodig van een man (vader, echtgenoot of oudste broer) en konden bijna niet zelfstandig functioneren (hoewel dat in uitzonderlijke gevallen wel voorkwam). Daarom waren vrouwen vooral binnenshuis te vinden en minder in het publieke domein. En waar de man buitenshuis de familie-eer in stand hield, deed een vrouw dat binnenshuis.

Als tiener werd een meisje uithuwelijkt. Dat kostte de familie ook geld, de bruidschat. Met haar huwelijk verhuisde ze naar de familie en het huis van haar man. Vanaf dat moment bestond haar leven uit het doen van haar deel in de huishouding, geleid door haar schoonmoeder. Haar taken bestonden uit: graan malen en brood bakken, water halen en koken, spinnen en weven en haar mans handen en hoofd wassen. En uiteraard hem voorzien van kinderen. In gezelschap, bijvoorbeeld bij een maaltijd, diende zij zich terughoudend op te stellen. Zij is zijn bezit. Bij het Tiende Gebod worden

De vrouwen van Jezus

vrouwen genoemd in een rijtje van bezittingen van een man (Gij zult uw zinnen niet zetten op het huis van uw naaste, de vrouw van uw naaste, zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, op niets wat hem toebehoort – zie Ex. 20,17). Of lees Matteüs 18,21 en verder: Jezus verhaalt dat iemand zijn heer zoveel verschuldigd was dat de heer gelast had diens vrouw te verkopen en alles wat hij bezat.

In het religieuze leven hadden zij een eigen rol, zoals in de vieringen thuis met het aansteken van de kaarsen, gebeden en andere rituelen bij (het begin van) de sabbat. Vrouwen hoefden niet de dagelijkse gebeden zoals de 'Shema Israel'¹ te bidden, of pelgrimages te maken

¹ 'Shema Israel' zijn de twee eerste woorden van het gebed *Hoor Israël, de HEER is onze God, de HEER is de enige*. (Deut. 6:4), wat het centrale gebed is in het ochtend- en avondgebed van het Jodendom.

naar Jeruzalem met Pesach of het Wekenfeest (Pinksteren). Reden was dat door hun besnijdenis mannen zichtbaar deel waren van het Verbond, en vrouwen niet.

Vrouw hoort erbij

In deze samenleving verkondigt Jezus de Blijde Boodschap aan de armen van geest en de verdrukten. Ook aan vrouwen. Jezus had velen van hen genezen, zoals Maria van Magdala (Lc 8,2). Jezus accepteerde hen allemaal. Onder de zondaars en uitgestotenen die bij Jezus aan tafel zitten, behoren ook deze vrouwen. Ze zijn niet welkom aan de 'heilige tafel' van de Qumran-sekte, die uitsluitend voor 'heilige mannen' bestemd was, ook niet aan de 'reine' tafel van de Farizeeën omdat reinheid die tafel regeert (en vrouwen zijn snel onrein). Denk aan het

Zijn boodschap is voor iedereen bedoeld, voor de op land werkende man én de thuis werkende vrouw

verhaal van Simon de Farizeër, waar "een zondares" binnenkomt (Lc. 7,36-50). Voor Jezus is de maaltijd een symbool en een voorproeve van Gods Rijk. Heel waarschijnlijk is de aanwezigheid van (ongehuwde) vrouwen bij de maaltijd reden dat mensen Jezus schandelijk vonden en Hem een dronkaard, veelvraat enzovoort noemden. Maar Jezus brengt juist alle mensen samen rond de maaltijd, vissers, tollenaars en vrouwen.

Vrouwen in evangeliën

Het moge helder zijn: Jezus doorbreekt alle barrières. Geen respectloze benadering zoals door rabbi's of een afgedwongen onderdanige houding van vaders en echtgenoten in het patriarchale systeem. Jezus toont geen vijandigheid maar respect, mededogen en sympathie. Misschien het meest verrassend is zijn eenvoudige en natuurlijke manier van benaderen van

vrouwen, vanuit zijn ervaring van God. Hij legt de overheersende stereotypen van die samenleving terzijde. In een samenleving waar de vrouw altijd wordt gezien als bron van verleiding en lust, zegt Jezus dat als een man alleen al naar een (andere) vrouw kijkt, hij in zijn hart al overspel heeft bedreven (Mt. 5,28). De wereld op z'n kop. En haar moederschap is niet haar enige doel in het leven. Hoe belangrijk ook het moederschap is voor een vrouw, er is iets belangrijker namelijk dat degenen, die het woord van God horen en er naar luisteren, gezegend zijn. Het verhaal van Martha en Maria (Lc. 10,38-42) heeft vele lagen, maar wil ook aangeven dat vrouwen niet enkel bedoeld zijn voor huishoudelijk werk. Zij hebben net als mannen recht op het betere deel, dat wil zeggen het horen van Gods woord.

In een ander, eveneens bekend, verhaal reageert Jezus krachtig op de morele dubbele standaard, waarbij mannen anders geoordeeld worden dan vrouwen. Een overspelige vrouw wordt bij Jezus gebracht (Joh. 8,1-8). Over de man geen woord, zoals dat gaat in een door mannen gedomineerde samenleving. Zij heeft de familie-eer teniet gedaan. Maar in de Tien Geboden staat duidelijk dat de man andermans vrouw niet mag begeren. Hij zit dus net zo goed fout. Laat de eerste zonder zonde een steen gooien, zegt Jezus. En één voor één druipen ze af. Jezus blijft alleen met de vrouw over. En dan zegt Jezus dat ook Hij haar niet veroordeelt. "Ga, en zondig niet meer..." (Joh 8,8). Jezus ziet vrouwen duidelijk anders. De Blijde Boodschap van bevrijding, het goede nieuws voor de armen, is ook nadrukkelijk voor hen bedoeld. Voor mannen als voor vrouwen. Dat komt naar voren in de parabels die Jezus vertelt. God zorgt voor de vogels, die niet zaaien en oogsten (gericht op de mannen), en de lelies, die niet spinnen en weven (gericht op de vrouwen) - zie Lc. 12,22-31. Of Hij vertelt het verhaal van de zaaier en de andere keer over gist in de meel. Hiermee maakt Jezus duidelijk dat zijn boodschap voor iedereen is bedoeld, voor de op land werkende man én de thuis werkende vrouw. Daarbij maakt Hij van de gelegenheid gebruik om vrouwen als voorbeeld voor geloof, goedgevigheid en betrokkenheid te laten zien. De arme weduwe (Mc 12,41-44), de chronisch zieke vrouw (Mc 5,24-34) en de wanhopige heidense vrouw (Mc 7,24-30) zijn voorbeelden voor iedereen om te volgen.

Jezus steunt de vrouw

Zijn diepe relatie met God, zijn verkondiging van het komend Rijk van God en zijn steun voor de minsten geven Jezus aanleiding tot uitspraken en gedragingen, die de gewoonten, tradities en gebruiken, die vrouwen onderdrukten, op zijn minst uitdagen. Hij kon evenwel niet het patriarchale systeem veranderen. Maar Hij biedt

iedereen, mannen en vrouwen, een plek onder de zon. Dit blijkt bijvoorbeeld als Jezus de vraag krijgt voorgelegd of het een man is toegestaan zijn vrouw te verstoten. Dit was een heikel punt. Jezus geeft een antwoord dat de vrouwen versteld zal hebben doen staan: als de Wet verstoting toestaat is dat om de hardheid van het (mannen)hart (Mt. 19,1-12). En het huwelijk was bedoeld zodat man en vrouw samen één vlees zouden worden (zie Gen. 2). Met de verwijzing naar de zinsnede wat God verbonden heeft, zal de mens derhalve niet scheiden, schaart Jezus zich aan de zijde van de zwakkere partij (de vrouw) en keert Hij zich tegen het recht van de mannen om hun vrouw te verstoten. In hetzelfde licht kiest Jezus ook voor de kinderen. Zij waren de kleinsten in het gezin - niet gezien of gehoord. Zij moesten, aldus Jezus, centraal staan in het Rijk Gods. In die tijd telden kinderen niet mee. Zeker, ze waren een zegen van God - de jongens dan - maar die telden pas mee als ze Bar Mitswa hadden gedaan en de geboden van de Wet konden voldoen. Uit twee Bijbelpassages blijkt dat alle kinderen bij Jezus wel meetellen (Mc. 9,33-37 en Mc. 10,13-16).

Vrouwen als leerlingen

In de evangeliën is duidelijk beschreven dat vrouwen deel uitmaken van de groep van leerlingen, die Jezus door Galilea volgen. Zij waren bij Hem, hoorden Hem spreken, zagen Hem mensen genezen. Net als de mannelijke leerlingen. Dat vrouwen deel uitmaakten van de groep rond Jezus zal als schandalig zijn gezien. Of deze vrouwen nu echtgenotes waren van mannelijke leerlingen of vrouwen, die Jezus van duivelbezetenheid had gered en zich om die reden hadden aangesloten. Zij zijn de 'zusters' in de nieuwe familie, die zich rondom Jezus heeft gevormd. Jezus spreekt de hele groep aan als leerlingen, mannen én vrouwen. Sommigen kennen we bij naam. Maria van Magdala neemt een voorname rol in, net als Petrus bij de mannen. Er is een groepje van drie, die dicht bij Jezus staan: Maria van Magdala, Maria (de moeder van Jacobus de jongere en Josua) en Salome, net als de drie apostelen die bevoorrecht zijn: Petrus, Jacobus en Johannes. En niet te vergeten de eerder genoemde Martha en Maria, die Jezus in hun huis ontvingen.

Laatste fase

Vooraf in de laatste dagen van zijn aardse leven zijn de vrouwen heel belangrijk. Vermoedelijk hadden ze de maaltijd voorbereid, het Laatste Avondmaal. Ze waren

bij zijn kruisiging, zagen waar Hij begraven werd, en gingen - op de derde dag - als eerste naar het graf, en werden zo de eerste getuigen van de verrijzenis van Jezus. En de vrouwen verbleven nadien met de apostelen in hetzelfde huis, samen met Maria, de moeder van Jezus (zie Hand. 1,14 en 2,1-4).

De mannelijke leerlingen reageerden in die periode duidelijk anders dan de vrouwelijke. Waar de mannen wegvluchten (behalve Johannes, de leerling die Jezus het meest liefhad), blijven de vrouwen Jezus trouw en nabij in zijn lijdensweg. En zo werden zij ook de eerste getuigen van de verrijzenis. Maria van Magdala is de eerste die de verrezen Heer daadwerkelijk ontmoet (Joh 20,19-29), net als Petrus (Lc. 24,34). Daarom wordt zij ook de 'apostel van de apostelen' genoemd, omdat zij gezonden wordt om de Twaalf van de verrijzenis op de hoogte te brengen.

Belangrijk

De aanwezigheid van vrouwelijke leerlingen moet niet onderschat worden. Ze zijn niet secundair. Integendeel. Op velerlei wijzen staan de vrouwen model voor het ware leerlingchap. Zo debatteerden de vrouwen niet onderling wie de grootste was, zoals de mannen. Ze hadden uiteraard een dienende rol, zij bedienden aan de tafel (in het Grieks *diaconoi*, het woord waar het kerkelijk ambt 'diaken' van afstamt). Maar met de woorden van Jezus indachtig "Ik ben niet gekomen om gediend

of bediend te worden maar om te (be)dienen", kan het leerlingchap van de vrouwen niet eenvoudig terzijde geschoven te worden. Deze vrouwen werden nooit 'leerling' genoemd, eenvoudig omdat het woord in het Aramees een mannelijk zelfstandig naamwoord is. Om die reden spreken de evangeliën, in het Grieks geschreven, niet van vrouwelijke leerlingen. Dat woord bestond simpelweg niet. Maar dat deze vrouwen echte leerlingen waren moge duidelijk zijn. Ze werden misschien niet zo genoemd, maar Jezus ziet ze wel zo en behandelt hen ook zo vanwege het Rijk Gods. Als Jezus zijn leerlingen twee aan twee uitzendt waren daar vast en zeker ook gemengde koppels bij van man en vrouw. De Twaalf, echter, waren uitsluitend mannen (zo ook blijkt uit de namenlijst). Jezus had hen gekozen vanwege de twaalf stammen van Israël, een symbolisch getal, dat teruggaat op de twaalf stammen van de twaalf zonen van Jacob. ■

Eric van Teijlingen

Jezus schaart zich aan de zijde van de zwakkere partij, de vrouw, en keert zich tegen het recht van de mannen om de vrouw te verstoten.

Snoeien en bloeien

Dit voorjaar was er in Breda een grote en succesvolle bijeenkomst over de missionaire parochie, de parochie van de toekomst. Meer dan duizend deelnemers uit Nederland en Vlaanderen waren erbij en deden er inspiratie op. Samen naar de Kerk van de toekomst. Met *SamenKerk* naar Samen Kerk...

Is snoeien snoeien of snoeien we om te laten bloeien? Vraag het eens iemand 'met groene vingers'. Als er gesnoeid moet worden, doet men het met het oog gericht op een hoopvol doel, een visie van bloei. Wat is de toekomst met onze parochiegemeenschap? Wat mag zij betekenen voor de mensen en omgeving (de stad en het dorp)? Wat is de roeping van dit specifieke parochieverband? Wat geeft de H. Geest haar in te doen? Kortom, waartoe zijn wij op aarde?

- Stel een gebalanceerd team samen rondom de pastoor om een visie op te stellen en uit te voeren.
- Bid om de H. Geest om te luisteren wat de specifieke roeping voor de gemeenschap is.
- Kom als team tot een gemeenschappelijke droom om voor te strijden.
- Verkondig de visie via preken, vrijwilligersteams en media (parochieblad, website) aan de gehele gemeenschap.
- Drink koffie met mensen om hen mee te nemen in jouw droom.

“Zelfs parochies die redelijk gezond zijn en vrucht dragen kunnen niet aan het snoeimes ontkomen. Snoeien is geen straf, maar een proces dat planten helpt om meer voedingsstoffen te absorberen en vitaler te worden. Als we nalaten te snoeien houden we een zwakke en middelmatige plant over. Bij het snoeien moeten we echter wel goed kijken wat we wel en niet wegsnoeien.” (James Mallon, Missionaire kerk meer dan een parochie alleen, pag. 35)

Almere

Diverse parochies zijn van start gegaan met een visie- en cultuurverandering, al dan niet naar aanleiding van de conferentie 'De Missionaire Parochie'. In Almere worden in samenwerking met het Centrum van parochiespiritualiteit vier bijeenkomsten georganiseerd over de cultuurverandering in een parochie, die wil groeien van onderhoud naar missie.

- De eerste bijeenkomst beantwoordt ter introductie de vraag: 'Wat is de missie van de Kerk en wat is een missionaire parochie?'
- Tweede bijeenkomst: 'Wat belemmert ons persoonlijk en als parochie om de missie van de Kerk in praktijk te brengen?'
- Derde bijeenkomst: 'Wat zijn de waarden van parochies die groeien, die een cultuuromslag maken van onderhoud naar missie?'
- Vierde bijeenkomst: 'Hoe geven we leiding aan een dergelijke cultuuromslag, wat kan ieders bijdrage zijn en welke stappen willen we als parochie nu nemen?'

www.missionaireparochie.nl

F missionaireparochie

I de_missionaire_parochie

Marcel Poorthuis is emeritus-hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

De roerige jaren vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben de katholieke Kerk van Nederland niet onberoerd gelaten. Mgr. Jan de Jong, aartsbisschop van Utrecht, (1885-1955) heeft in die tijd een prominente rol gespeeld, zodat hem in september postuum de Yad Vashem onderscheiding ten deel is gevallen.

In dat kader heb ik archiefonderzoek gedaan, hierbij geholpen door mijn dochter Elsa, die historicus is. Uit het archief van het aartsbisdom bleek nog eens hoe De Jong niet inging op het aanbod van de bezetter om niet te protesteren en zo de katholieke gedoopte joden te vrijwaren van deportatie. De Jong protesteerde, net als alle Nederlandse bisschoppen, in juli 1942 ten behoeve van alle joden en als gevolg werd ongeveer een kwart van de katholieke gedoopte joden, een kleine tweehonderd personen, gedeporteerd. Ook spoorde De Jong katholieke politieagenten aan niet mee te werken aan de deportatie, hetgeen leidde tot onderduik en gevangenneming van hun familieleden. De Jong ging persoonlijk gebukt onder de gevolgen, maar meende niet anders te kunnen handelen. Theologisch was het niet een bijzonder inzicht in het Jodendom als door God geroepen, wat De Jongs drijfveer was, maar een onwrikbaar katholiek besef dat ieder mens beeld en gelijkenis van God is en als zodanig recht heeft op respect. Het 'nieuwe heidendom' van de nazi's met hun 'bloedmystiek' en raciale denken waren daarmee volledig onvereenigbaar, aldus De Jong.

Wij vonden echter nog een aantal belangrijke documenten. Eén ervan werpt nieuw licht op de houding van de Joodse Raad en stelt vragen bij het recente boek van Bart van der Boom, *De politiek van het kleinste kwaad. Een geschiedenis van de Joodse Raad voor Amsterdam 1941-1943* (Amsterdam 2022). Hij gaat er van uit dat het inzicht dat de deportaties een fataal lot betekenden alleen achteraf kon rijzen. Nu is weten één ding, maar de mogelijkheid onder ogen zien een ander. Een niet-Joodse scribent, anoniem en zich 'Rotterdammer' noemend, laat op 4 juli 1942 aan De Jong weten dat hij een klemmend beroep op Asscher en Cohen van de Joodse Raad heeft gedaan om hun functie neer te leggen, letterlijk: "omdat die nu samen met het Weekblad [bedoeld is: Het Joodsche Weekblad] de instantie is die het Jodendom zo snel mogelijk zal vernietigen". Een profetisch geluid, zo zal achteraf blijken.

De 'Rotterdammer' heeft deze brief in afschrift aan aartsbisschop De Jong gestuurd, daags voor diens protest. De brief zelf is evenwel ook aan Asscher en Cohen verstuurd. Dit is een jaar voordat volgens Bart van der Boom "ongerustheid over het werkelijke lot van de Joden

zich begon meester te maken van Asscher en Cohen". De emoties over de Joodse Raad zijn sinds de felle kritiek erop in het boek van Hans Knoop uit 1983 (*De Joodsche Raad. Het drama van Abraham Asscher en David Cohen*) hoog opgelopen. De Joodse Raad zou niet meer hebben gedaan dan de ene naam door een andere vervangen en zo de deportaties mogelijk hebben gemaakt. Van den Boom wil de Joodse Raad nu min of meer vrijpleiten. Hij had echter het aartsbischoppelijk archief niet mogen negeren als het ging om de oorlogsjaren en de Joodse Raad (waarin overigens ook de katholieke Frans Teulings zitting had).

Het verzet van aartsbisschop Jan de Jong

Dan is er een tweede zaak, die opheldering behoeft en wat vorig jaar plotseling speelde: de rechterhand van de Jong, mgr. Felix van de Loo, die De Jong steunde in zijn verzet tegen de bezetter, had een neef die tot de ernstigste oorlogsmisdadigers van Nederland behoorde (het beruchte 'commando Pieters'). Omdat werd geopperd dat De Jong misschien had geïntervenieerd om deze Wim van de Loo van het vuurpeloton te vrijwaren, – een kerkelijke inmenging in de politiek – is de toekenning van de postume Yad Vashem onderscheiding uitgesteld tot hierover helderheid kwam. Mijn collega historicus Joep van Gennip vond de brieven, alweer in het aartsbischoppelijk archief, waarin onomstotelijk blijkt dat De Jong weigerde te interveniëren, al vroeg de echtgenote van Wim van de Loo daar om.

Dit muisje had nog een staartje, want in een recente publicatie van het NIOD (voor oorlogsdocumentatie) werd gesuggereerd, dat de huidige kardinaal Wim Eijk bewust het archief te zijner paleize had afgeschermd. Het archief ligt echter helemaal niet in het aartsbischoppelijk paleis op de Maliebaan, maar is openbaar toegankelijk in het Utrechts Archief! Kennelijk heeft auteur Paul van de Water, *In dienst van de nazi's* (Utrecht 2020), dit archief niet geraadpleegd en is hij afgegaan op zoiets als een publieke opinie.

Het verzet van aartsbisschop, later kardinaal, Jan de Jong blijft indrukwekkend. En archiefonderzoek blijft een onmisbaar hulpmiddel om de dramatische oorlogsjaren in perspectief te zien. ■

Karol Wojtyła's

De Winkel van de Juwelier

MONICA GELOOFT NIET IN HET HUWELIJK MAAR
KRYSEK WIL GRAAG MET HAAR TROUWEN....
HOE LOOPT HET AF?

ZATERDAG, 22 OKTOBER

19.30 inloop, voorstelling 20.00
Theater De Nieuwe Regentes, Weimarstraat 63 te Den Haag

ZONDAG, 6 NOVEMBER

14.30 inloop, voorstelling 15.00
Stichting Club en Buurthuiswerk Edam-Volendam, Zeestraat, 1131 ZE Volendam

ZONDAG, 20 NOVEMBER

19.30 inloop, voorstelling 20.00
Theater de Beun, Willibrordusweg 2, 1851 HB Heiloo

KOM
KIJKEN

KOOP TICKETS ONLINE VIA [OLVTERNOOD.NL](https://www.olvternood.nl)

Kom theologie studeren aan Tilburg University!

In Tilburg of Utrecht

Ook in deeltijd

Informatiedagen

- 14 oktober 2022
Studie Informatiedag
- 5 november 2022
Bachelor Open dag
- 19 november 2022
Master Open dag

*Help mensen op sleutelmomenten in
het leven met zingeving en betekenis*

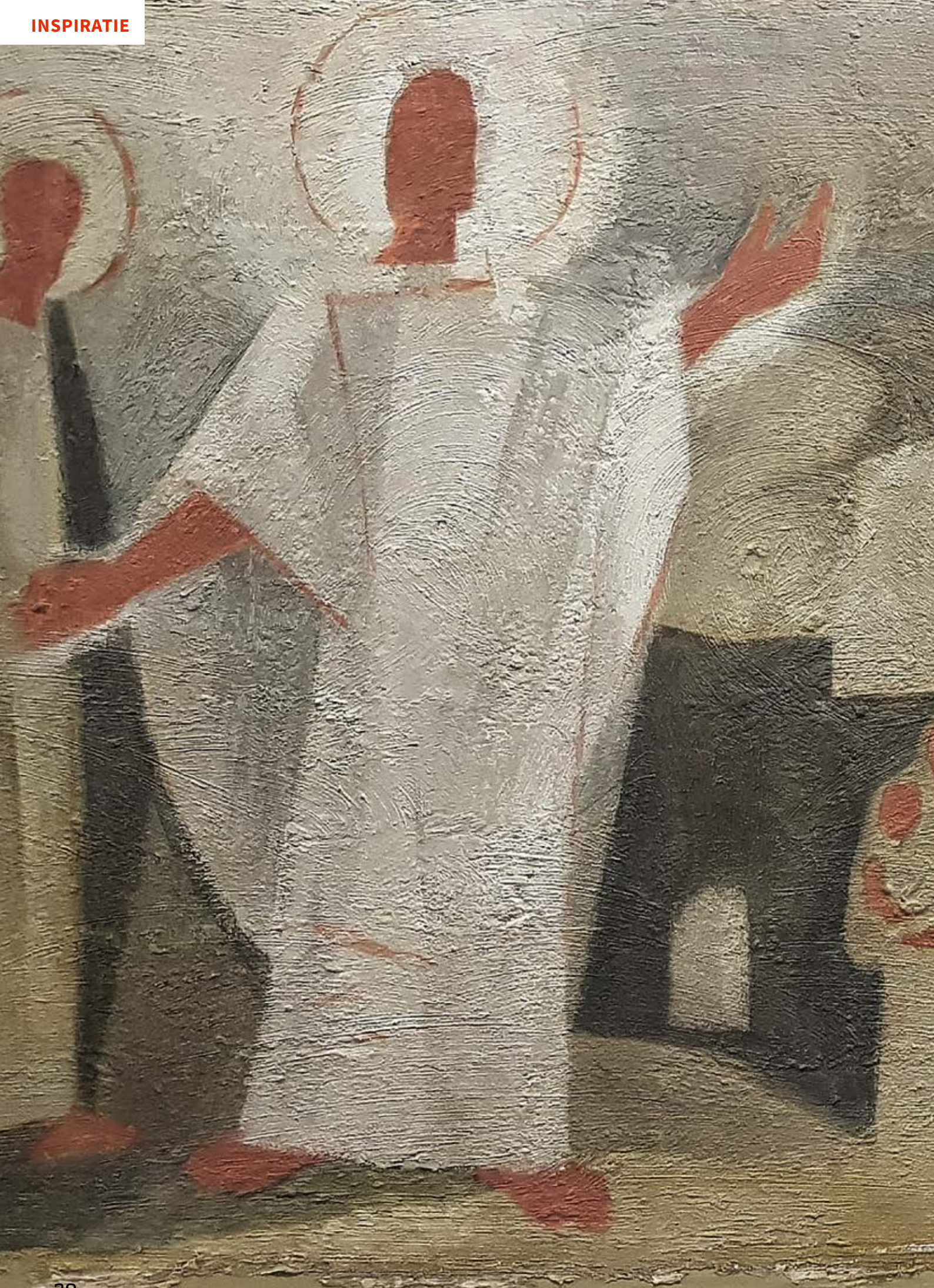
Bachelor Theologie | Bachelor Theology | Master Theologie |
Master Christianity and Society | Universitaire
Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing

Meld je aan via: www.tilburguniversity.edu/studeer-theologie

Tilburg School of Catholic Theology

Understanding Society

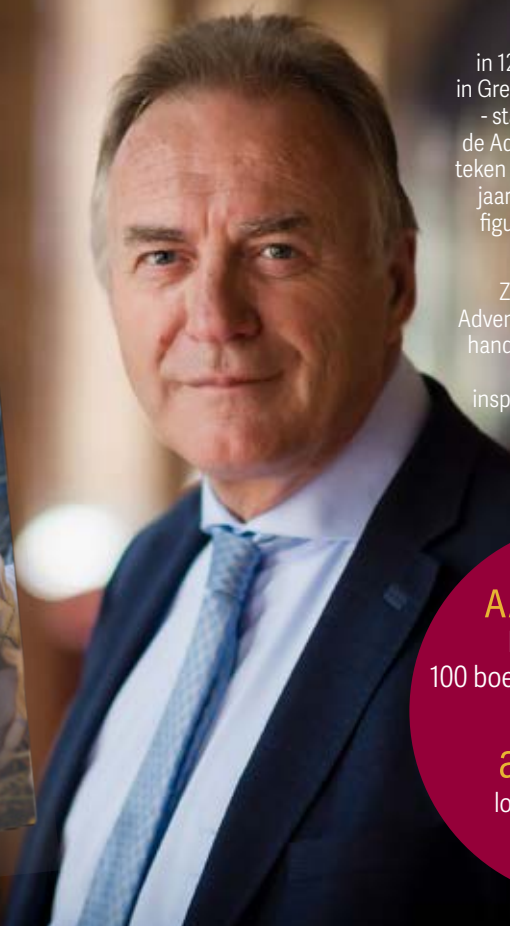

Toen ging Jezus de stad Jericho binnen.
Daar woonde een man die Zacheüs heette.
Zacheüs was het hoofd van de tollenaars, en hij was erg rijk.
Hij wilde wel eens zien wie Jezus was.
Maar dat lukte niet, want Zacheüs was heel klein,
en er stonden veel mensen om Jezus heen.
Daarom rende Zacheüs een stuk vooruit.
En hij klom in een boom waar Jezus voorbij zou komen.
Op die manier kon hij Jezus toch zien.
Toen Jezus langs die boom liep, keek Hij omhoog en zei:
“Zacheüs, kom snel naar beneden. Want Ik kom bij jou logeren.”
Zacheüs kwam meteen naar beneden.
Hij was blij dat Jezus met hem mee naar huis ging.
Maar de mensen klaagden.
Ze zeiden: “Kijk nou, Jezus logeert bij een dief!”
Toen zei Zacheüs tegen de Heer:
“Ik beloof dat ik de helft van mijn bezit aan de armen zal geven.
En als ik geld van iemand afgepakt heb, dan geef ik hem
vier keer zo veel terug.”
Toen zei Jezus: “Zacheüs, je hoort weer
bij het volk van Abraham.
Jij en jouw gezin zijn vandaag gered.
Want Ik, de Mensenzoon, ben gekomen om mensen te redden,
die verkeerde dingen doen.”

Lucas 19,1-10
31e zondag door het jaar C
30 oktober 2022

Kunstwerk met scènes uit het leven van
Jezus in de kerk H. Bonifatius in Almere.
www.theodorestrawinsky.nl

OP DE DREMPEL
VAN EEN BIJZONDER JAAR -
in 1223 realiseerde Franciscus
in Greccio een levende kerststal
- staat het gebedenboek voor
de Advent en de Kersttijd in het
teken van de kerststal, bijna 800
jaar oud. Wie is jouw favoriete
figuur uit de kerststal en welk
gebed hoort daarbij?

Zo gaan we op weg door de
Advent naar de Kersttijd, aan de
hand van markante christenen
Met prachtige gebeden,
inspirerende getuigenissen en
verhalen.

Met vriendelijke groet,
Leo Fijen

AANBIEDING!
Bestel meer dan
100 boeken voor € 3,- per stuk!
via:
adveniat.nl
losse verkoop € 9,99
eind oktober
leverbaar

HEILIGDOM ONZE LIEVE
VROUW TER NOOD

HEILOO

Tentoonstelling

JULIANA ZUSTERS

Zorg uit handen

Te bezoeken elke tweede en
vierde zaterdag van de maand
tussen 10.00 - 12.00
en 14.30 - 17.00 uur

Het Julianaklooster
Hoogeweg 65, Heiloo

www.olvternood.nl

K

un je rouwen om iemand, die je niet gekend hebt? Die vraag hoor je dezer dagen als we kijken naar het indrukwekkend afscheid van Queen Elizabeth II (1926-2022). Rijen dik in de straten van Edinburg,

heel veel mensen langs de snelweg naast hun auto, een stampvolle kerk met heel veel jongeren de dag na haar overlijden in een dankdienst voor haar leven en dan kilometers lang wachtende mensen in Londen om een laatste groet te brengen aan hun koningin in de dagen vóór haar uitvaart.

We zaten er bij en keken ernaar en hoorden dezelfde vragen als bij het afscheid van bekende Nederlanders. Ook toen zagen we soms een vol stadion, ook toen werd alles rechtstreeks uitgezonden, ook toen rouwden miljoenen Nederlanders. En ook toen waren er heel veel vragen: kun je zo verdrietig zijn als je de overledene niet persoonlijk hebt gekend? Ja, dat kan blijkbaar. In Nederland. Maar ook in Engeland en veel landen, die met het Verenigd Koninkrijk en de Gemenebest verbonden zijn.

Publieke troost

Ik heb daar een aantal verklaringen voor. Heel veel mensen horen nergens meer bij en voelen zich niet meer verbonden met een groter geheel. Het troost zeer als je voor een dag of een week even mag delen in een groter verdriet en je ook zo verbonden mag weten met een tijdelijke gemeenschap van mensen. Daarnaast denk ik dat veel mensen niet meer weten hoe je met rouw en verdriet kunt omgaan. Ze komen nooit meer in een kerk en hebben geen idee van de rituelen, die daar al eeuwenlang gegeven zijn en troosten, vaak zonder eigen woorden. Dat speelt allemaal ook in Londen, bij het laatste afscheid van Queen Elizabeth.

Spiegel

Toch is er daar meer. Mensen huilen langs de kant van de weg of staan uren in de rij voor een laatste groet omdat ze hun eigen leven voorbij zien komen. Ze kijken naar een koningin, die zeventig jaar gediend heeft, met mooie en minder mooie momenten. En ze zien hun eigen leven voorbij komen of denken terug aan hun eigen (groot)ouders. De uitvaart van koningin Elizabeth is als een spiegel van hun eigen bestaan. Die spiegel verbindt waar veel verdeeldheid is, ook in Engeland. Deze spiegel troost en geeft hoop omdat in alles doorklinkt dat Elizabeth geloofde in een leven door de dood heen, bij haar geliefde man en bij God.

Leo Fijen is directeur/uitgever van Adveniat en presentator van de geloofsgesprekken van de KRO op de zondagochtend.

En deze spiegel verwijst daarmee in haar leven naar een waarheid, die we voor het grootste deel kwijt zijn in het publieke domein.

Genade

Waar we voortdurend leiders in binnen- en buitenland zien verdwalen in het woud van eigenbelang, staat deze Queen Elizabeth voor een ideaal waar we allemaal naar verlangen en waar zij zeventig jaar voor heeft geleefd en gediend: er te zijn voor de ander, voor de gemeenschap en voor God. Noem het een onbaatzuchtige dienstbaarheid, die in stilte en toewijding

Elizabeth

”
Queen Elizabeth staat voor een ideaal waar we allemaal naar verlangen

voorleeft, waar Henri Nouwen ooit woorden aan heeft gegeven: het gaat er niet om wat je bezit, wat je beroep is en wat anderen over je

zeggen, maar of je het geliefde kind van God bent. Die genade was en is tastbaar. Daarom staan mensen in de rij. Daarom hebben miljoenen mensen over de hele wereld naar haar uitvaart gekeken.

Ik bid dat haar voorbeeld als geliefd kind van God en de genade, waaruit zij leefde ons allen hoop geven voor ons eigen leven. Moge ze rusten in de eeuwige vrede bij God. ■

We vieren eucharistie

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest

's Zondags en doordeweeks, in de eigen kerk of via de televisie, de Kerk viert eucharistie, bron én hoogtepunt van het kerkelijk leven. Wat gebeurt 'daar' allemaal en waarom? In een reeks van artikelen komen vele aspecten, die te maken hebben met de viering van de eucharistie, aan bod.

D

e openingsritus van een eucharistieviering omvat naast de opening door het maken van een kruisteken en de liturgische begroeting de schuldbelijdenis, het 'Heer, ontferm U', het 'Eer aan God' en wordt afgesloten met het openingsgebed.

Opening en begroeting

Iedere liturgische viering wordt geopend met een kruisteken. Zo plaatsen wij ons onder de genade van drie-e-nig God, die is Vader, Zoon en Heilige Geest. Het gewone stopt even; we zijn in Gods tijd en ruimte getreden.

Na het kruisteken volgt de liturgische begroeting, een rituele vorm van elkaar begroeten. De teksten die daarbij gebruikt worden, zijn: *De genade van de Heer Jezus Christus, de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u allen* of: *Genade zij u en vrede van God onze Vader en van de Heer Jezus Christus (afkomstig van de begroeting uit brieven van de apostel Paulus (zie: Rom. 1,7 of 1 Kor. 1,3; begroetingen van de christengemeenschap als aanhef van Paulus' brieven) of het kortere: De Heer zij met u (zie: Lc. 1,28; de groet*

Momenten van stilte in een eucharistieviering zijn van groot belang. Het bepaalt het ritme en de sfeer van een viering en biedt ruimte aan eigen inkeer, reflectie en persoonlijke gedachten. Stilte is meer dan enkel het zwijgen van mensen, koren en orgels. Er zijn korte en wat langere stiltemomenten: kort bijvoorbeeld vóór de schuldbelijdenis, bij het openingsgebed of in een eucharistisch gebed bij de herdenking van overledenen; langer zou kunnen na het ontvangen van de communie (met daarna het communielied of het slotgebed), tussen de homilie en de geloofsbelijdenis of bij de voorbede.

van de engel aan Maria). Bij deze begroeting spreidt de priester zijn handen uit om ook in gebaar verbinding te maken. De kerkgangers reageren met: 'En met uw geest'. Daarna heet de priester de gelovigen welkom in zijn eigen woorden. Dit welkomstwoord is - vooral bij de zondagse eucharistie - tevens de gelegenheid om met enkele zinnen iets te zeggen over het thema of de leidraad van de lezingen voor de viering.

De schuldbelijdenis

Iedere eucharistieviering begint met een schuldbelijdenis, bedoeld om blokkades tussen God en mens weg te nemen. We overwegen, voordat we schuld uitspreken, alles wat ons van God afhoudt, alles wat wij gedaan hebben (of niet), gezegd hebben (of niet) wat de liefde van God voor ons, kind van God, kan tegenhouden. Waar zijn wij tekort geschoten tegenover God en onze medemensen. Inderdaad, God én onze naaste, precies zoals we zeggen in het Onze Vader ("vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren"). Wat zijn die blokkades om Jezus in zijn Woord goed te kunnen verstaan en om Jezus zelf te ontvangen in de Communie? Door schuld te erkennen en uit te spreken (zonder specifiek te zijn) erkennen we dat we zwakke mensen zijn en enkel kunnen leven door de genade en vergeving - lees: de liefde - van God. Het vraagt wel om zelfkennis en moed (tegenover jezelf) te zeggen dat je fout zit en geloof om weer opnieuw te beginnen.

De schuldbelijdenis (met de afsluitende absolutie) is daarentegen geen vervanging van het Sacrament van boete en verzoening (biechten). (Ernstige) Zonden dienen altijd door dit sacrament door de priester vergeven te worden.

Door schuld uit te spreken erkennen we dat we zwakke mensen zijn en enkel kunnen leven door de genade en vergeving van God

De liturgie kent drie vormen voor de schuldbelijdenis. Na de oproep van de voorganger spreekt hij met het volk samen de tekst uit: "Ik belijd voor de almachtige God..." (zie kader op pagina XX).

De tweede en derde vorm zijn vormgegeven als dialoog. De priester of diaken zegt: "Heer, ontferm U over ons", waarop het volk antwoordt: "Wij hebben gezondigd". Daarna zegt de voorganger: "Toon ons, Heer, uw barmhartigheid", waarop het volk vervolgt met: "En schenk ons uw heil".

En de derde versie betreft aanroepingen (als "Heer, die de rouwmoedigen troost, ontferm U over ons" of "Christus, die gekomen zijt voor de zondaars, ontferm

U over ons"), waarop geantwoord wordt: "Heer/Christus, ontferm U over ons". In het missaal zijn voor alle liturgische tijden, als advent, kersttijd en dergelijke verschillende, passende, aanroepingen vermeld. In alle drie de gevallen besluit de priester de schuldbelijdenis met de zogeheten liturgische absolutie: "Moge de almachtige God zich over ons ontfermen, onze zonden vergeven en ons geleiden tot het eeuwig leven".

Ontferm U, Heer

Tenzij sprake is van de aanroepingen, waarin de Heer-ontferm-U-teksten zijn opgenomen (d.w.z. de hierboven genoemde derde versie), volgt de Kyrielitanie. Deze kan gesproken of gezongen worden. "Heer, ontferm U (over ons)" wordt gezegd en herhaald. Dan volgt twee keer "Christus, ontferm U (over ons)" en dan weer twee keer "Heer, ontferm U (over ons)". Vroeger was dit drie keer. In oudere, vooral Latijns of Gregoriaans, gezongen missen komt dit nog voor.

De zondagse liturgie kent als boeteakt ook een wijwaterritus (veelal begeleid door het gezang met als refrein 'Asperges me' - een kort gedeelte uit Ps. 51). De besprenkeling van de gelovigen met wijwater vervangt de schuldbelijdenis en het Kyrie. Als boeteakt heeft de rondgang met wijwater een eigen afsluitende bede (Moge de almachtige God ons reinigen van zonden en ons, door de viering van de eucharistie, waardig maken eens aan te zitten aan zijn tafel in het Koninkrijk). Deze vorm van boeteakt is elke zondag mogelijk maar verplicht op Paasmorgen, wanneer daarbij het (Gregoriaanse) gezang 'Vidi aquam' kan klinken.

'Mea culpa...door mijn schuld'

Ik belijd voor de almachtige God,
en voor u allen, dat ik gezondigd heb
in woord en gedachte, in doen en laten,
door mijn schuld, door mijn schuld,
door mijn grote schuld.

Daarom smeed ik de heilige Maria, altijd Maagd,
alle engelen en heiligen, en u, broeders en zusters,
voor mij te bidden tot de Heer, onze God.

Net als de geloofsbelijdenis begint de tekst met het woord 'ik'. Ieder belijdt en erkent zijn of haar zonden, fouten en tekortkomingen. Ten eerste aan God, onze hemelse Vader vol ontferming en vergeving, en ten tweede 'aan u allen', aan iedereen die op dat moment aan de viering deelneemt, aan de gemeenschap. Want als wij God moeten liefhebben met heel ons wezen, verstand en zijn, en onze naaste als onszelf, en wij de fout ingaan richting God en onze naaste, moeten we schuld belijden en om vergeving vragen aan God én aan onze naaste.

Wij spreken onze zondigheid uit over alles wat we gezegd en gedacht hebben ('in woord en gedachte'), over alles wat we gedaan hebben of nagelaten, niet gedaan hebben ('in doen en laten'). En we beseffen daarbij dat wij zelf fout zaten. Wat we gezegd en gedacht hebben, wat we gedaan hebben of nagelaten, is onze schuld

en niet die van een ander. Daarom herhalen we dat (waarbij het de gewoonte was/is om je op de borst te slaan als teken van berouw, maar ook om symbolisch te onderstrepen door te wijzen naar jezelf dat het om jouw schuldbelijdenis gaat): 'door mijn schuld, door mijn schuld, door mijn grote schuld'. Het op de borst slaan is bekende gewoonte om berouw te tonen.

Daarna draait dit gebed. Van de belijdenis van de schuld gaat het naar een smeekbede om hulp door gebed: 'Daarom smeed ik (...) voor mij te bidden tot de Heer, onze God'. Deze smeekbede wordt gericht aan de mensen om ons heen, aan de gehele Kerk. Allereerst aan de heilige Maagd Maria. Waarom? Omdat Maria de moeder van de Heer is én Moeder van de Kerk. Daarna roepen we 'alle engelen en heiligen' aan. Dat is de Kerk in de hemel, die staat rond Gods troon. En met de oproep aan 'u, broeders en zusters' vragen we ook de Kerk op aarde te bidden tot God. We belijden voor elkaar en we vragen elkaar om (gebeds)hulp. Zo is Kerk-zijn geen club van eenlingen, maar een netwerk en samenkomst van mensen, die hart hebben voor elkaar en zo iets voor elkaar kunnen betekenen. En wat is het mooiste een ander – ook onbekenden – te schenken: een gebed tot God. Ook hier geldt dat we elkaar nodig hebben, dat we samen Kerk zijn.

Zoals in de schuldbelijdenis 'Ik belijd...' tot drie keer toe wordt gezegd "door mijn schuld" om een overtreffende trap of versterking te krijgen, zo wordt na de schuldbelijdenis Christus de Heer een aantal keren aangeroepen om barmhartig met ons mensen te zijn. We hebben berouw. Wees ons genadig.

Een leuk detail is dat het woord 'Kyrie' geen Latijn is maar Grieks. Het komt van 'Kyrios', dat 'Heer' betekent. Dit Griekse woord is een overblijfsel uit de vroegste geschiedenis van de Kerk, uit de tijd dat iedereen Grieks sprak (Grieks was van het volk; Latijn van de Romeinse overheid). Letterlijk betekent 'Kyrie eleison': 'Heer, heb medelijden'.

Eer aan God

Op zondag, bij feesten en hoogfeesten wordt vervolgens het 'Eer aan God' of 'Gloria' gesproken of gezongen. Het is een lofzang op drie-ene God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Openingsgebed

De openingsritus wordt afgesloten met het openingsgebed. De priester zegt: "Laat ons bidden". Daarmee

roept hij op tot gebed. Er volgt een korte stilte. Deze kan gebruikt worden om onze gedachten te richten op God of om een eigen intentie in stilte te verwoorden. Vervolgens spreekt hij het gebed uit, dat verwijst naar de thema's uit de Schriftlezingen van die zon- of feestdag. Op een dag dat een heilige wordt herdacht, wordt altijd naar deze heilige verwezen.

Het openingsgebed wordt ook wel collectagebed genoemd. Deze benaming geeft weer dat de priester tijdens het gebed gebeden en gedachten collecteert of verzamelt en samenvat wat de gelovigen voordien in stilte gebeden hebben. Het gebed dat de priester uitsprekt wordt met andere woorden dankzij de voorafgaande stilte gedragen door het gebed van de aanwezigen. Niet alleen de stilte vóór het uitspreken van de gebeden is van belang, het is eveneens belangrijk dat de priester stilte en rust binnenbrengt door de wijze waarop hij voorbidt. Indien hij de gebeden opdreunt, zonder enige spreekpauzes in te lassen, is er niet echt sprake van bidden. ■

Eric van Teijlingen

Wereldjongerendagenkruis in Nederland

Volgend jaar augustus zijn de Wereldjongerendagen (WJD) in Lissabon (Portugal). Honderdduizenden jongeren uit de hele wereld nemen hieraan deel. Het bisdom biedt jongeren een veertiendaagse busreis aan (26 juli-8 augustus). Bij de eerste WJD in Rome in 1983 gaf paus Johannes Paulus II de jongeren een houten kruis om gezamenlijk in geloof op te trekken naar de WJD. En bij iedere WJD wordt het bij de slotviering overgedragen aan de nieuwe stad van de volgende WJD. Van 14 oktober tot 6 november maakt het WJD-kruis een tour door Nederland, op weg naar de WJD in Lissabon. Van 18 tot 22 oktober gaat dit WJD-kruis kras door ons bisdom: Alkmaar, Heerhugowaard, Heiloo, Haarlem, Amsterdam, Hoofddorp en Hilversum. Rondom het kruis zijn er momenten van gebed, evangelisatie en gezelligheid. Doel is om de WJD'23 in Lissabon onder de aandacht te brengen bij jongeren, die er minder bekend mee zijn.

Volg het WJD-kruis
en wees erbij!
www.wjdkruis.nl
#wjdkruis

CARITAS

Samen soep smaken

Benodigheden:

- een ruimte met tafels en stoelen
- een keuken(tje) met een fornuis en grote soeplepel
- een grote soeppan met water
- pakje (vlees-/groente)bouillonblokjes
- peper, zout en kruiden
- eventueel een staafmixer en/of flesje Maggi voor op tafel

Wat neem je mee?

- een soepkommetje en eetlepel
- een ingrediënt voor in de soep

Spreek met een groep mensen af, bijvoorbeeld met hen die bijna altijd alleen eten. Vraag ze iets mee te nemen voor in de soep: vlees of groenten. (Zo min mogelijk coördineren is de bedoeling.) Misschien wil iemand voor wat brood zorgen (bijv. een stokbrood of breekbrood) voor bij de soep. Verzamel op het afgesproken tijdstip alle producten en laat één of twee personen de soep maken. Voeg toe wat de smaak ten goede komt. En dien de soep heet op. Een momentje voor gebed en dan... smakelijk eten!

Smaakt ook
oecumenisch
erg goed!

Kent u het
verhaal van de
soepsteen?

Ideaal voor jongeren

De belangrijkste Bijbelteksten zijn gekozen voor deze jongerenbijbel *Youcat*, voorzien van uitleg en illustraties. En hoe breng je geloof tot daden van naastenliefde? *Docat* helpt met wat je moet doen. Ideaal voor een jongerengroep.

Youcat jongerenbijbel | ISBN 9789080844650 | www.adveniat.nl
€ 10,00

Docat. Wat moet ik doen? | ISBN 9789493161634 | www.adveniat.nl
€ 9,95

De kelk van heerom

Pater Wim Eggenkamp SVD krijgt bij zijn priesterwijding in 1939 van zijn ouders een miskelk, die hij op missie meeneemt naar Flores (Indonesië). Na zijn overlijden in 1947 krijgt de eerste inheemse priester uit Lamalera op Lembata deze kelk. Als vijftig jaar later familieleden Flores bezoeken, lijkt de kelk verdwenen, het begin van een zoektocht naar het missieleven van heerom en diens kelk. *Spoiler alert...* De kelk is weer terug

in Nederland en wordt in de Haarlemse kathedraal gebruikt bij de maandelijkse vieringen van de Indonesische gemeenschap. Pater Gerbrand Kramer SVD (1920-2010) uit Zuid-Scharwoude was ook missie-pater op Flores. Hij maakte ooit van kokosnoten een kelk, welke te bezichtigen is in het parochiemuseum in Noord-Scharwoude. Gedurende zijn leven hield hij nauw contact met zijn familie en met zijn geboortedorp. Een mooi gedenkboek verhaalt aan de hand van brieven van pater Gerbrand en herinneringen van broer Piet over zijn priester- en missieleven.

De kelk van heerom | Mariek Eggenkamp | ISBN 9491936344
www.berneboek.com | bestellen:
wmn.eggenkamp@gmail.com
€ 21,00

Steeds verwonderd. Pater Gerbrand Kramer SVD | Gerbrand Kramer SVD en Piet Kramer | bestellen:
inverdan@quicknet.nl | € 25,00

Stilte

Het kloosterleven volgt het ritme van de vaste gebedstijden. *Ora et labora*, bid en werk, is dan ook het bekende motto van de Benedictijnen. De lauden of vespers wordt biddend gezongen met in ruime mate muziek van stilte. Het zijn momenten van rust, van

‘vacare’ (je leeg maken voor God). Benedictijnerpater Steindl-Rast laat zien dat deze eeuwenoude, stille, leefstijl van rust en regelmaat ook de (altijd bezige en drukke) mensen van vandaag kan helpen.

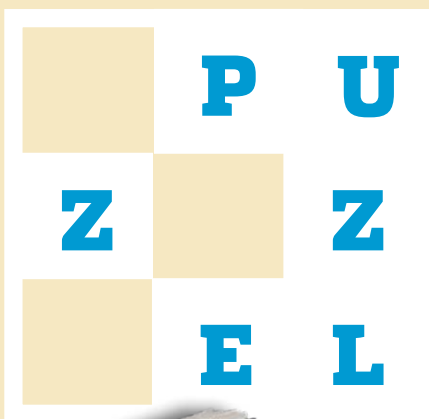
Muziek van de stilte. Leven op het ritme van de getijden | David Steindl-Rast OSB | ISBN 9789089724427
www.berneboek.com | € 19,95

Gevangenis-pastoraat

Ga naar de gevangenis. Ga niet door ‘start’ en u ontvangt geen tweehonderd euro. Deze kanskaart van Monopoly is voor veel mensen waarschijnlijk de enige gevangeniservaring. Maar niet van iedereen. In een penitente instelling krijg je te maken met een justitiepastor, zoals Margreet Sanders. Ze verhaalt over ontmoetingen met jongeren in de jeugdgevangenis, waar zij werkt. Waarom is een kaarsje aansteken (vaak voor hun moeder) zo’n belangrijk ritueel? Buitenstaanders reflecteren daarop en op de christelijke deugden en ondeugden. Gerard de Wit gaf als hoofdaalmoezenier jaren leiding aan het rk-gevangenispastoraat. Zijn ervaringen en bespiegelingen (van persoonlijk contact met een gedetineerde tot aan internationale congressen van rk-justitiepastes) over het werk voor gedetineerden zijn opgetekend in dit boek.

Voor God kom ik mijn cel uit. Verhalen uit een jeugdgevangenis | Margreet Sanders | ISBN 9789089724380
www.berneboek.com | € 19,95

Kerk zijn in justitieland. Katholiek pastoraat in gevangnissen. Mémoires voor deze tijd | Gerard de Wit | bestellen: wmdewit@gmail.com (vermelding: E-boek Kerk Justitieland) | minimale gift € 5,00

Stuur uw oplossing (met vermelding van naam en adres) vóór 15 november 2022 naar: **Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.**

Of mail naar:

samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl en win een van deze mooie gebedenboekjes.

1		2	3	4	5		6
	SK	7				SK	
8	9	SK	10		SK	11	
12		13			14		
15				SK	16		
17		SK	18	19	SK	20	
	SK	21			22	SK	
23							

De correcte oplossing van de zomerpuzzel was:

**En heel stil, heel tevree
zakt de zon in de zee...
zo heerlijk rustig**

uit 'Zo heerlijk rustig' (1963) van Wim Sonneveld.

Een record aan inzendingen met de correcte oplossing. Bedankt. We feliciteren de volgende prijswinnaars (die zijn geloot):

- Dhr. P. Duijn (Hoogkarspel)
- Mevr. R. Mulder (Heerhugowaard)
- Mevr. G. Gunst (Haarlem)
- Mevr. C. Koenis (Hoogwoud)
- Mevr. R. Witte (Den Burg)
- Dhr. W. Hilderink (Amsterdam-Zuidoost)
- Mevr. J. Ligthart (Heerhugowaard)
- Dhr. C. Houweling (Assendelft)
- Dhr. K. Smit (Amsterdam)
- Dhr. B. Schutte (Haarlem)

Horizontaal

- 1** Echtpaar in de keuken
- 7** Voor de kijkers moet er een visie bij
- 8** Grauwe noot
- 10** Een slee andersom in de boot
- 11** Plus
- 12** Kleverige muziekgroep
- 15** De verpleging is er niet gerust op
- 16** Een dekselse abonnee
- 17** Voornaam bijbeldeel
- 18** Meisjesmaat
- 20** Soldaat
- 21** Zitplaats voor leden
- 23** Zelfverdediging in de storm

Verticaal

- 1** Luidruchtige kus
- 2** De vriend van Sien
- 3** Dat ligt op de collecteschaal
- 4** Spatlap
- 5** Dit ervoor is niet goed
- 6** Het is zeker geen vis
- 9** Een oud bouwwerk is het einde
- 11** Alleen maar wel leuk
- 13** Sleetje rijden op een omgekeerde mast
- 14** Reeds compleet
- 19** Daar heeft men de wind er niet onder
- 21** Die jongen zit ook in de zaak
- 22** Schaapachtig rijbewijs

Vrouwen in de Bijbel

Zonder hen
was Mozes niets

Bijbelverhalen zijn fantastische verhalen. Als ze gelezen worden, maar vooral als ze voorgelezen worden. Mijn liefde voor de Bijbelverhalen is absoluut gezaaid door mijn streng gereformeerde grootouders. Vier keer per dag lazen zij uit de Bijbel en mijn opa had een meesterlijke manier van voorlezen.

Naast stemgebruik en mimiek gebruikte hij ook zijn armen en handen. Ik hoorde en zag en voelde de spanning en het gevaar van Mozes in zijn biezenmandje, de boosheid van de farao die het volk niet wilde laten gaan, de slimheid van de kleine David die de enorme reus Goliath moest verslaan, de angst van Jona in de walvis en de bijzondere schoonheid van Ester.

Mannenboek

In mijn werk als catechist merkte ik dat mensen niet alleen niet (meer) vertrouwd waren met Bijbelverhalen, maar dat de Bijbel ook sterk werd ervaren als een mannenboek. Het is door mannen geschreven, het gaat over mannen en wordt ook meestal door mannen

uitgelegd, klonk het dan vaak. Maar de Bijbel staat niet alleen vol met interessante mannen, ook met heel veel interessante vrouwen.

Sterke vrouwen

Vooral in het Oude Testament staan verhalen, tragedies, vertellingen over strijd en overleven, waarin vrouwen voorkomen met leidinggevende functies, of vrouwen met profetische kwaliteiten, die geraadpleegd werden door mannen, zelfs vrouwen die legeraanvoerster waren of hun volk wisten te redden. Maar ook vrouwen die op soms slinkse wijze het voor elkaar kregen om het leven door te geven, zodat uiteindelijk de Messias uit het volk Israël geboren zou kunnen worden. Bijbelse vrouwen als Miriam, Chulda, Deborah, Judith, Tamar, Rachab, Ruth en Esther zijn stuk voor stuk sterke vrouwen.

Sippora, de
vrouw van Mozes
Sandro Botticelli
1481-1482

Men's world girl power

James Brown zong ooit: 'This is a man's world' over wat mannen allemaal maken en doen in deze wereld. Maar zong daarbij ook: "But it wouldn't be nothing, nothing, without a woman or a girl". En zo geldt dat ook voor de Bijbelse tijd. Want al is de Bijbel geschreven in een patriarchale wereld, de Godgewijde schrijvers zagen ook wel in dat Gods heilsgeschiedenis niet afhing - en afhangt - van de mannen. Nee, God werkt ook met vrouwen.

Mozes en zijn vrouwen

Neem het Bijbelse verhaal over Mozes. God had een plan met Mozes. Mozes moest het volk uit de Egyptische slavernij gaan bevrijden. Met Gods hulp... en de hulp van vrouwen. Er waren vijf vrouwen nodig

om Mozes in leven te houden (zie Exodus 1 en 2). Als eerste zijn moeder Jokebed, die hem het leven gaf. De Hebreeuwse vroedvrouwen Pua en Sifra, die burgerlijk ongehoorzaam waren en tegen de opdracht van de farao in bij de bevallingen hielpen en zorgden dat de kinderen bleven leven (want farao wilde dat alle jongetjes zouden worden vermoord omdat hij bang was dat het Hebreeuwse volk te groot zou worden). Jokebed hield Mozes de eerste drie maanden verborgen, maar toen dat niet meer ging, was het zijn zus Mirjam, die hem in een biesenmandje aan de oevers van de Nijl in de buurt van de badende dochter van farao bracht en afwachtte wat er ging gebeuren. De prinses ontdekte de kleine Mozes en zag dat het een Hebreeuws jongetje was, dat geen recht op leven had. Maar haar moederhart was groter dan haar gehoorzaamheid aan haar eigen vader, de farao, en zij nam de kleine Mozes op als haar eigen kind. Door de bemoeienis van Mirjam kon Jokebed hem enkele jaren bij zich houden. Daarna stond zij hem definitief af aan de dochter van farao, zodat Mozes een opvoeding kreeg aan het koninklijke hof. Mozes wordt uiteindelijk één van de belangrijkste mannen in de Bijbelse geschiedenis, de bevrijder uit de slavernij aan wie God zich openbaarde met zijn Godsnaam en aan wie God zijn geboden gaf om als mens en uitverkoren volk gelukkig te leven. Maar zonder deze

vijf kanjers van vrouwen zou God geen Mozes hebben voor zijn heilsplan. En later zal er nog een zesde vrouw nodig zijn om Mozes in leven te houden: zijn vrouw Sippora, die door haar adequate handelen het leven van haar man redde (Ex. 4,23-26). ■

Monica Wildeboer-van Rossum

Monica Wildeboer-van Rossum (58) is catechist voor de regio Schagen. Ze schreef in de parochiebladen van Schagen en Wieringermeer over Bijbelse vrouwen.

”
**De Godgewijde
schrijvers zagen ook
wel in dat Gods
heilsgeschiedenis
niet afhangt van
de mannen**

Zaterdag 10 september kwamen zo'n honderd parochiebestuurders bijeen in Heiloo, samen met medewerkers van het bisdom, over de toekomst van de parochies. Thema's als samenwerking, financiële zorgen en maatschappelijke ontwikkelingen kwamen daarbij aan bod, naast nieuwe initiatieven voor pastoraat, gezinnen en jongeren. Hoe te reageren op dalend kerkbezoek, hogere kosten van het gebruik en onderhoud van kerkgebouwen, personeelstekort en tekort aan vrijwilligers zijn de onderwerpen, die de komende tijd volop de aandacht vragen in onze kerken. Hieronder een samenvatting van wat mgr. Jan Hendriks heeft gezegd bij die bijeenkomst.

Foto's: bisdom Haarlem-Amsterdam/M. v.d. Knaap

De coronapandemie is voor vrijwel niemand gemakkelijk geweest. Gelovigen konden lange tijd de kerk niet bezoeken, koren konden niet zingen, belangrijke inkomsten (zoals de kerstcollecte) vielen weg, catechetische en pastorale activiteiten konden niet of beperkt worden georganiseerd. De afgelopen twee jaren hebben het proces van krimp, waar we al in zaten, versneld. Minder kerkgangers, vrijwilligers en inkomsten. En voor de relatie met God geldt helaas wat in veel gevallen ook op de relatie onder mensen van toepassing is: uit het oog, uit het hart. Het is ook voor het geloof en voor de relatie met God heel belangrijk dat die gevoed worden, op de eerste plaats door de sacramenten en door het gebed. Sinds enkele jaren zetten we in op samenwerking tussen parochies. In nogal wat gevallen heeft de opdracht tot samenwerking ook veel weerstand en verzet opgeroepen en is de 'gemeenschapszin in groter verband' niet goed op gang gekomen. Toch staan we voor een mooie en grote uitdaging en hebben we een prachtig geloof. We willen anderen graag laten delen in die vreugde van het

geloof door wat tegenwoordig genoemd wordt de 'Missionaire Kerk'. Dat betekent: een Kerk die actief is in vorming en verdieping van het geloof, tot navolging van Jezus Christus; een Kerk die zorgt voor de zwakkeren in de samenleving, vanuit die christelijke en katholieke levensovertuiging; een Kerk die mensen pastoraal nabij is bij levensmomenten; een Kerk die met een bezielende eucharistieviering als centrale ontmoetingsplek met de Heer en met elkaar viert dat zij gemeenschap is van Jezus Christus; en een Kerk die zich niet opsluit in zichzelf maar open staat voor nieuwe mensen.

Om dit te kunnen bereiken kan het niet anders dan dat we te grote versnippering vermijden en met name een te veel tijd- en energiekostende inzet voor het in stand houden van gebouwen en structuren. Het is eigenlijk niet verbazingwekkend dat priesters uitgeput raken als zij hun tijd en energie moeten besteden aan vergaderingen met mensen, die niet willen bewegen en samenwerking feitelijk blokkeren, terwijl niemand opmerkt dat een trouwe parochiaan al een tijd ziek thuis zit, nieuwe parochianen niet worden bezocht en er weinig of geen activiteiten voor kinderen, jongeren en gezinnen zijn of op caritatief (diaconaal) gebied.

Ik denk dat we eerlijk moeten zijn: in feite zijn de meeste parochies in ons bisdom niet in staat om dit te realiseren. Ze staan hier best ver van af. Er gaat veel tijd verloren aan wat ik intussen maar 'hobbels en blokkades' ben gaan noemen op de weg naar een Missionaire kerk: te veel kerklocaties, het achterblijven van fusieprocessen (na het vormen van de samenwerkingsverbanden), waarbij te veel geld en tijd wegvloeien naar te veel structuren en naar het zich vast klampen daaraan. Er zijn veel plaatsen waar weinig mensen samenkomen, voor wie wel liturgische en pastorale zorg beschikbaar moet zijn. Op die plaatsen kunnen we niet verwachten dat de realisatie van een parochie met een missie mogelijk zal zijn. Het is te hopen dat men lokaal dan de moed heeft om daar realistisch naar te kijken; het heeft dan geen zin om toch te willen dat de weinige mensen die men nog wel kan bereiken, per se aan die kleine locatie worden gebonden. Er is daarnaast een aantal plaatsen in ons bisdom waar de potentie wél aanwezig is om zich te ontwikkelen tot missionaire kerk, maar die zich niet goed kunnen ontplooiën door allerlei factoren.

Natuurlijk stelt dit ook de leiding en de pastorale diensten van ons bisdom voor de vraag: wat kunnen we doen om hierin verandering te brengen? Wat kunnen we doen om met name pastoor en parochiebesturen te ontlasten als het om de vaak moeizame samenwerkingsprocessen gaat? Er is gevraagd om meer sturing en regie en aanwijzingen vanuit het bisdom. Want de processen naar samenwerking en fusie toe verlopen stroperig en stuiten op weerstand, terwijl de mensen in de parochies niet geëquipeerd zijn om met die weerstand om te gaan. Dat vraagt om professionele kwaliteiten. Daarom is de vraag naar voren gekomen om begeleiding te faciliteren door een facilitator of groep, die de processen in de regio kan bevorderen, om tot een Missionaire Kerk te komen in de zin, die we zojuist hebben beschreven. We willen in de komende maanden enkele pilots uitvoeren met externe mensen en de mensen ter plaatse,

die concreet in een aantal regio's die daarvoor open staan en voldoende potentie hebben om een proces te beginnen, dat moet leiden tot centra van missionaire, pastorale activiteit.

De parochie is niet dood. Integendeel. Maar het vraagt om een aanpassing in deze tijd, in deze maatschappij. De instructie van de Congregatie voor de Clerus van 29 juni 2020 zegt daarover: "De parochie is dus een gemeenschap die door de Heilige Geest bijeengeroepen wordt om het

”
De parochie is niet dood. Integendeel. Maar het vraagt om een aanpassing in deze tijd, in deze maatschappij

woord van God te verkondigen en om kinderen door het doopsel opnieuw geboren te laten worden. Verzameld rond haar herder viert ze de herinnering aan het lijden, de dood en de

verrijzenis van de Heer en levend in een permanente staat van zending, getuigend van het geloof in de naastenliefde, zorgt ze ervoor dat niemand van de leven gevende heilsboodschap uitgesloten wordt" (De pastorale bekering van de parochiegemeenschap ten dienste van de missie van de Kerk tot evangelisatie van de Kerk, n. 29).

De hele toespraak lezen?

Ingrid Henkemans is erfgoed-specialist van Museum Catharijneconvent en inventariseert en adviseert de kerken van het Bisdom Haarlem-Amsterdam.

Parochies en kerken zijn erfgoed- en schatbewaarders. De gebouwen zijn in een bepaalde stijl opgetrokken. In iedere kerk zijn er kunstschatten: van een glas-in-loodraam tot een heiligenbeeld, van liturgische voorwerpen tot aan kunst met een grote K. SamenKerk opent voor u een klein kiertje van deze schatkamer.

H

et scheppingsverhaal in Genesis vertelt hoe God op de vijfde dag de vissen in het water, de vogels in de lucht en de dieren op aarde schiep. Het is sinds de vroege Middeleeuwen door kunstenaars vaak gebruikt om

een christelijke boodschap over te brengen.

In de Sint-Bavokathedraal in Haarlem zijn ook veel dieren aanwezig. In het nieuwste kunstwerk (een mozaïek boven het hoofdportaal van Gijs Frieling) draagt de Goede Herder een verloren schaap op zijn schouders.

Dierendag in kathedraal

In een ander werk van Frieling, de brandende braambos, zien we Mozes met zijn kudde, die uit schapen en geiten bestaat. Vrij nieuw zijn de glas-in-loodramen naar ontwerp van Jan Dibbets met de symbolen van de evangelisten Marcus, Lucas en Johannes (resp. een leeuw, een os en een adelaar). Niet goed zichtbaar maar wel te bewonderen voor wie naar boven klimt naar het orgelbalkon, een aantal fraai uit hout gesneden dierenkoppen op de balustrades, ontworpen door de architect van de kerk, Joseph Cuypers. We zien onder andere een olifant met een lange slurf, een uil, een ezel en een ram. Kortom, zoveel, dat we ons hier moeten beperken. Bij het betreden van de kerk valt die aanwezigheid van

de

dieren misschien niet meteen op. Daarom worden er hieronder een aantal heel bijzondere dieren uitgelicht.

Slak en slangen

Het monumentale koperen koorhek is in 1909-1911 ontworpen en uitgevoerd door beroemde edelsmid Jan Brom. Voor het ontwerp vroeg bisschop Augustinus Callier Brom een ontwerp te maken dat op symbolische wijze het gebed 'dat als wierook voor de troon van God opstijgt' (Psalm 141,2) verbeeldt. In het ontwerp heeft de edelsmid Exodus 30,34-36 als inspiratiebron gebruikt. We zien twee mirrebomen – waar wierook uit gewonnen wordt – met vertakkingen en fijne blaadjes

aan de uiteinden. Daartussen zijn bloemen van de galbanum geplaatst, waarmee hars wordt gemaakt. De takken zijn met elkaar verbonden door kronkelende slangen, die het Kwaad verbeelden. Ze vluchten als het ware voor de wierook en dus de gebeden van de gelovigen. Tussen de takken en bladeren kruipt hier en daar een onyxslak omhoog. Deze slak verwijst naar de tekst in Exodus 30,34: God reikt Mozes een recept aan voor aangenaam geurend reukwerk.

Draken

In de Sacramentskapel zijn centraal in het koperen hek en in het deurtje van de communiebank twee met elkaar vervlochten draken verwerkt door Jan Brom. De draken verliezen hun kracht door het aanschouwen van het kruis en storten als het ware ter aarde. Draken komen ook voor in de grote kandelaars, die Brom ontwierp voor het hoogaltaar. De poten daarvan bestaan uit draakjes die niet tegen het licht kunnen en wegvluchten. Het licht van Christus overwint! ■

Ingrid Henkemans

Bestiaria

Vanaf de dertiende eeuw kwamen bestiaria steeds meer in zwang. In deze boeken werden veelvoorkomende en exotische dieren, maar ook fabeldieren, planten en stenen beschreven. Hun eigenschappen werden opgesomd, vaak gecombineerd met een moraliserende boodschap. Zo werd in dergelijke boeken over de leeuw geschreven dat hij met zijn staart zijn sporen uitwist net zoals Christus zijn goddelijke natuur voor de joden verborg hield. En dat een leeuw een doodgeboren jong baart en het tot leven likt, dacht men, net als Christus, die de mens opwekt tot het eeuwig leven. En men dacht ook dat een leeuw met zijn ogen open sliep, net zoals Christus de kruisdood overwonnen heeft en zijn ogen weer opende. In onze tijd worden aan dieren natuurlijk niet meer dit soort eigenschappen toegedicht. Wél worden ze nog altijd gebruikt om een symbolische betekenis of moraal over het voetlicht te brengen. Dat is ook het geval in de Sint-Bavokathedraal.

Veel meer fraaie foto's van dieren in de kathedraal op de bisdomwebsite.

Sta op en haast je naar Hem!

B

ij iedere Wereldjongerendagen (WJD) hoort een WJD-lied, wat voor, tijdens en zelfs na een WJD gezongen wordt. Een aantal van deze liederen wordt nog steeds gezongen, zoals 'We are one body' (1993, WJD Denver), 'Emmanuel' (2000, WJD Rome),

'Recieve the power' (2008, Sydney) of 'Firmes en la fe' (2011, Madrid). 'Jesus Christ, you are my life' wordt ook gezien als WJD-lied, terwijl het eigenlijk een lied voor de jeugd was voor het Jubeljaar 2000.

Het WJD-lied van Lissabon 2023 is getiteld 'Há pressa no Ar', 'Sta op en haast je naar Hem!'. Het is geïnspireerd op het thema van de WJD ('Maria reisde met spoed' - Lc. 1,39) naar het Bijbelverhaal over de ontmoeting van de twee vrouwen en aanstaande moeders, Maria en Elisabeth. Het themalied nodigt jongeren uit om zich met Maria te identificeren, zich beschikbaar te stellen om te dienen, tot de missie en transformatie van de wereld.

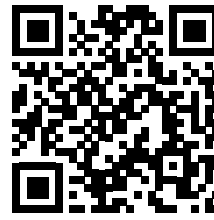
De tekst 'Há pressa no Ar' is van priester João Paulo Vaz en docent Pedro Ferreira componeerde de muziek. Naast het originele lied in het Portugees zijn er ook versies in het Engels, Frans, Spaans, Italiaans én Nederlands (vertaald door Bas en Cissy Suijkerbuijk). Het is een zeer opgewekt en aanstekelijk lied. Al in de melodie van het couplet klinken melodische fragmenten, die ook in het refrein terugkomen, wat maakt dat met name het refrein heel makkelijk mee te zingen is door de herkenbaarheid. Na de eerste keer luisteren heb je het refrein voor de rest van de dag in je hoofd. In het bijzonder mag ook de muzikale complexiteit van de brug (tussenstuk) genoemd worden, die met name harmonisch interessant is. Of 'Há pressa no Ar' een lied is wat na 2023 tot het populaire WJD-repertoire gaat behoren, zal blijken. Hopelijk gaat het lied door veel koren en kerken gezongen worden. ■

Jos Martens

**Na de eerste keer
luisteren heb je het
refrein voor de rest
van de dag in je
hoofd**

Videoclip van het
Nederlandse WJD'23-lied
en oefen alvast voor
volgend jaar!

Lang was de weg. We komen samen aan.
De tijd is gevlogen. En zie ons hier staan.
Met Maria, tot dienen bereid, herhalen wij:
'Ja, wij volgen de weg van de Heer, onze Vader.
Geroepen als Jezus ons leven te geven aan U,
onze Vader, zo staan wij hier samen, met wijd open hart.'

Refrein

Heel de wereld hoort die luide stem:
Hef je handen omhoog. Sta op en haast je naar Hem.
Jezus leeft en laat ons nooit alleen.
Laat de liefde de loop om je heen.

Ga met ons mee en leer om mens te zijn:
uniek, met talenten, je kracht en je pijn.
Elk van ons deelt zijn eigen verhaal – zo leren wij zien
hoe liefde de mensen vervult en doet leven.
Vergeet wat geweest is, en hoor wat je hart je vertelt:
komt tot leven! En wees maar niet bang
om zijn weg op te gaan.

Kom en ontdek – net als Maria deed –
de grote verrassing, het grote geschenk:
God geeft leven, een leven dat blijft, dat nooit zal vergaan
– het grote geheim, dat de Heer, onze Vader,
van jou en van mij houdt – Maria zingt uit dat de Heer,
onze Vader, de kleinen omhoog heft.
Dus zing met haar mee.

Wij gaan op weg, gaan met Maria mee,
met spoed naar de bergen, vertrekken meteen.
Jong en vurig, tot dienen bereid, ontmoeten wij daar
Elisabeth, vol van de Geest. Wij begroeten
Maria, de Moeder, en Jezus haar kind, onze Heer.
Wij begroeten en zegenen ieder
die hoopt op Gods woord.

WJD-lied 2023

Jongerenkoor Arrival uit Wieringerwerf heeft de Nederlandse versie van dit vierstemmige WJD-lied onder leiding van dirigente Jenneke Oomen in de opnamestudio van Arnold Mühren in Volendam ingezongen. Het is dezelfde studio waar Jan Smit, Ilse DeLange, Madness en 50 Cent ook hun cd's opnemen. Voor de videoclip werden er beelden geschoten in het typische Hollandse dorp. Koorbestuurslid en videomonteur Christiaan Bos heeft alles gemonteerd tot een warme uitnodiging om mee te gaan naar de WJD. Geniet van dit vrolijke nummer en voel de vreugde van de WJD. Share the Joy!

Agenda

Wijzigingen voorbehouden

Oktober 2022

14 oktober – 6 november WJD-kruis in Nederland (18-22 oktober in ons bisdom | Zie pagina 27 | www.wjdkruis.nl)

23 oktober Wereldmissiezondag
Zie pagina 12-13 | www.missio.nl

November 2022

1 november Hoogfeest van Allerheiligen

2 november Allerzielen

6 november Willibrordzondag | collecte voor de R.K. Willibrordvereniging voor oecumene
www.oecumene.nl

6–12 november Nationale roepingenweek 2022
'Volg je roeping' | Zie pagina 6 | www.willibrordseminarie.nl

6–13 november Nederlandse bisschoppen op Ad Limina naar Rome

7 november Hoogfeest van Sint Willibrord, patroon van Nederland

13 november Werelddag van de armen | caritasweekend
Zie pagina 7 | www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/caritas

14 november 25-jarig jubileum grootseminarie St. Willibrord
www.willibrordseminarie.nl

20 november Hoogfeest van Christus Koning | diocesane WJD in Amsterdam | deurcollecte voor de (diocesane) jongerenactiviteiten | www.jongekerk.nl

27 november Eerste zondag van de Advent | nieuw kerkelijk jaar (A-jaar) | begin van Adventsactie www.adventsactie.nl

December 2022

4 december Tweede zondag van de Advent

11 december Derde zondag van de Advent | zondag Gaudete

18 december Vierde zondag van de Advent

25 december Hoogfeest van de geboorte van de Heer (Kerstmis)

Denk je erover om priester te worden?

Ontdek het op willibrordseminarie.nl of kom eens langs!

Hoogeweg 65, Heiloo
T 072 505 1288

Josué Mejía Sánchez
seminarist

Grootseminarie
St. Willibrord
Bisdom Haarlem-
Amsterdam

Wilt u de priesteropleiding steunen?

NL64 INGB 000 000 5464 t.n.v. Het Grootseminarie

kerkbalans.nl

2022
Actie
Kerkbalans

Geef vandaag voor de kerk van morgen

Wat als ik mijn rekening niet meer kan betalen?

Het leven wordt steeds duurder. De kosten van energie, voedsel en vervoer stijgen fors. We gaan het allemaal merken. Wat kun je zelf doen en waar hebben we elkaar nodig?

Wat kan ik zelf doen?

- Zorg voor overzicht (kasboekje) en vergeet daarbij de kleine, tussendoor uitgaven niet (afhaalkoffie, broodje voor de lunch).
- Pin wekelijks een vast bedrag en probeer daar mee uit te komen.
- Maak een weekplanning voor de boodschappen.
- Doe geen boodschappen met een lege maag en kijk goed wat écht goedkoper is (A-merken versus huismerken bijv.).
- Let op aanbiedingen en 35%-stickers (winkel vlak voor sluiting, wellicht worden er dagverse producten goedkoper aangeboden), koop niet meer dan je nodig hebt.
- Koop zoveel mogelijk seizoensgroente. Kook voor twee dagen tegelijk (bijvoorbeeld een stampot) en vries de andere helft in of warm deze de dag erna op.
- Hoewel we steeds meer met pin betalen, gooi aan het eind van de dag muntgeld in een speciale spaarpot, die eens per maand of half jaar opent en zie het gespaarde geld als extraatje.
- Zet apparaten (computer, televisie) echt uit.
- Verwarm minder (kamers) en korter (niet de hele dag).
- Draag warmere kleding in huis.
- Koop radiatorfolie en tochtstrips en informeer naar meer energiebesparende tips.
- Sluit je gordijnen in de avond.
- Douche minder, korter en minder warm.
- Zeg vergeten abonnementen op (ook de apps op je telefoon).
- Kijk of studerende kinderen hun aanvullende beurs hebben aangevraagd.

Wie kan mij helpen?

- De Gemeente en maatschappelijk werk of buurtteams helpen bij het zoeken naar structurele oplossingen bij financiële krapte en schulden. Denk aan: bijzondere bijstand, energietoeslag enz.
- Schuldhulpmaatjes zijn vrijwilligers, die de instanties goed kennen en met je aan de slag gaan om financieel op orde te komen.
- De Voedselbank verstrekt wekelijks voedselpakketten. Aanmelding gaat via maatschappelijk werk.

- Stichting Jarige Job levert een verjaardagsbox voor je kind als er geen geld is om een kinderverjaardag te vieren.
- De Parochiële Caritas Instelling (iedere parochie heeft een PCI) denkt mee en ondersteunt eventueel ook financieel.

Wat kunnen we samen doen?

- Een keer per week samen eten. Dat is gezellig, goedkoper en spaart verwarming.
- Plaats buurtkastjes voor houdbaar voedsel, maandverband e.d. Wie over heeft, plaatst er iets in. Wie te kort komt, pakt er iets uit. Zelf maken of bestellen bij stichting SoGoed.
- Een Facebook- of Whatsappgroep maken waarop aanbiedingen en recepten gedeeld worden.
- Denk aan wie in de parochie of de buurt je een product kunt geven, die je met '1 + 1 gratis' hebt gekocht en zelf niet echt nodig hebt en mogelijk kun je de kosten delen.
- Vraag eens aan een buurman of vriendin of hij of zij het financieel redt. Maak het onderwerp bespreekbaar. Dat helpt om op tijd oplossingen te vinden en stress weg te nemen.

Als je geldzorgen hebt kan dat, aldus wetenschappelijk onderzoek, leiden tot geldstress en sociale en gezondheidsproblemen. Men ervaart vaak schaamte bij geldzorgen en schulden. Toch is het devies: praat over je (financiële) zorgen. Zoek een luisterend oor. Zoek hulp en voorkom dat rekeningen en schulden opstapelen.

www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/caritas